

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 21 MAART 1923

No. 377

INHOUD

	Blz.
Mededeeling van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart	250
OCEAANVRACHTEN EN HET RABATSYSTEEM door A. Volz	250
De Steenindustrie I door A. F. Muller	252
Talma of Groeneveld? II door C. Smeenk	254
Werkloosheidsverzekering en Steunregeling in 1923 II door Mr. H. J. Morren	257
Londensche Correspondentie	259
De Rijksmiddelen	260
AANTEKENINGEN:	
Tijdelijke beperking van den invoer van schoenwerk	261
Oceaanvrachten en het Rabatsysteem	262
MAANDCIJFERS:	
Overzicht der Rijksmiddelen	263
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.
	264—272

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

Redacteur-Secretaris van het weekblad: D. J. Wansink.

Secretariaat: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.

Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,—
per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen
het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonne-
ment volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.

20 MAART 1923.

Ook deze berichtswEEK was de geldmarkt weder
zeer ruim en daar er slechts zeer weinig wissels aan-
geboden worden blijft de rente voor particulier dis-
conto regelmatig terugloopen. Vrijdag werden enkele
posten zelfs voor 2½ pCt. afgedaan. Daarna was
men in afwachting van de inschrijving op het schat-
kistpapier iets meer terughoudend, maar zoodra de
zeer gunstige afloop, vooral voor het zesmaands-
papier, was bekend geworden, werd opnieuw voor
2¾ pCt. afgedaan. De prolongatie-noteering was in
het midden der week iets hooger, maar liep daarna
eveneens weder terug en sloot op 2½ pCt.

Bij de inschrijving op de 70 miljoen schatkist-
papier werd in totaal ingeschreven voor f 110.325.000.
Toegewezen werden f 38.660.000 3-maandspromessen
à f 992,44 of circa 2³¹/₃₂ pCt., f 16.780.000,— zes-

maandspromessen à f 985,— of circa 2¹³/₁₆ pCt. en
f 14.560.000,— biljetten à f 1.002,50 of circa 4 pCt.

De weekstaat van De Nederlandsche Bank geeft
ditmaal geen wijzigingen van betekenis te zien.
De post binnenlandsche wissels vertoont een daling
van f 500.000. De beleeningen blijken daarentegen
met f 2.3 miljoen te zijn opgelopen. Deze stijging
betreft zoowel de Hoofdbank als de Bijbank en de
Agentschappen en geldt uitsluitend de effecten-
beleeningen.

Het renteloos voorschot aan het Rijk bleef na-
genoeg onveranderd. De zilvervoorraad nam met
ruim f 1.1 miljoen toe; de post papier op het buiten-
land steeg met f 1.8 miljoen. Tegelijkertijd daalden
de diverse rekeningen onder het actief met bijna
f 13.3 miljoen. Blijkbaar heeft de bank dus in de
afgelopen week vrij belangrijke bedragen aan dollars
en ponden gerealiseerd.

De biljettencirculatie liep van f 944.4 miljoen
tot f 935.5 miljoen terug. De rekeningcourantsaldi
bleven vrijwel op dezelfde hoogte. Het beschikbaar
metaalsaldo steeg met f 2.9 miljoen.

De wisselmarkt was wederom vrij stil. Beweging
van belang kwam alleen voor in francs, die met een
vasten ondergrond weder vrij belangrijk schommelden.
Het hoogste punt was op Vrijdag, toen voor Parijs
tot 16,15 werd afgedaan, waarna de koers weder op
circa 15,80 inzakte, om gisteren opnieuw op 16,15 tot
16,35 te komen. De marge tegen Brussel werd op-
nieuw grooter en bedroeg somtijds tot f 2,30 per
100 francs. De overige koersen waren zeer stationnair,
met uitzondering van Skandinavië, waarvan vooral
Kopenhagen zich niet onaanzienlijk van de in de
laatste weken geleden verliezen kon herstellen.

LONDEN, 17 MAART 1922.

Met het einde van het financiële jaar in zicht is
de vraag naar geld groot gebleven. Des Woensdags
moest het tekort wederom bij de Bank of England
worden opgenomen, doch op Donderdag trad een
reactie in, daar er groote bedragen aan Treasury
Bills vervielen en de Koloniale Banken als geld-
gevers in de markt kwamen. Daggeld noteerde 2—3
pCt, doch het overgrote deel der zaken werd à 2½
pCt. afgedaan; op de laatste twee dagen der week
kon evenwel niet meer dan 1½ à 2 pCt. gemaakt
worden.

De discontomarkt was ietwat flauwer, daar de

Banken eerder koopers van wissels waren en men na de kwartaalswisseling ruim geld verwacht.

Treasury Bills 3 maands $2\frac{5}{16}$ pCt.

2, 3 en 4 maands prima bankaccept $2\frac{7}{16}$ pCt.

6 maands idem $2\frac{7}{16}$ — $\frac{1}{2}$ pCt.

MEDEDEELING VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART.

Hydrometrische dienst. Bij besluit van de Centrale Commissie voor de Rijnscheepvaart van 23 Juni 1921 (prot. 2) was overeengekomen een sub-commissie te benoemen, ten einde de mogelijkheid, zoowel als de wenschelijkheid van een eventueel in te stellen hydrometrischen dienst te onderzoeken.

Deze sub-commissie, bestaande uit: de heeren Spiess en Gelinsky voor Duitschland, Royers voor België, Rabut voor Frankrijk, Stoel voor Nederland en Gelpke, voor Zwitserland (deze laatste, welke zijn ontslag ingediend heeft, is intusschentijds vervangen door den heer Bertschinger), kwam voor het eerst bijeen te Straatsburg in het Palais du Rhin op den 24sten October 1921. Alle leden waren aanwezig, behalve de heer Royers, welke zich had laten excuseeren, terwijl bovendien de heeren Detoef en Hostie de vergadering bijwoonden. De vergadering werd gepresideerd door den heer Stoel, afgevaardigde voor Nederland.

De sub-commissie heeft de eventuele instelling van een hydrometrischen dienst hoogst wenschelijk geacht, indien men zou kunnen aantoonen, dat, in verband met het waarnemen van de waterstanden, het debiet en de snelheid van de voortplantingsgolf, voldoende zekerheid omtrent de voorspellingen zou verkregen worden, welke bovendien tijdig vooruit zouden moeten geschieden in verband met het regelen van reizen, enz.

Zij ontveinst zich niet de moeilijkheden te onderschatten, welke gepaard gaan met het doen van voorspellingen, zooals bijv.:

- 1o. de inwerking van den loop der secondaire wateren;
- 2o. de storende werking der hydro-electrische machines, welke niveau-verschillen van 60 cM. op één dag kunnen veroorzaken;
- 3o. de veranderingen in den vorm van het rivierbed.

Toch was de sub-commissie van oordeel, dat deze moeilijkheden geen belemmeringen mochten zijn voor het verder in studie nemen van het vraagstuk. Het grootste gedeelte van het debiet van den Boven-Rijn wordt gevormd door den Rijn zelf, de Aar, de Limmat en de Reuss, alwaar men waarnemingsposten kan instellen, ten einde de eventuele gegevens te verstrekken. De ondervinding alleen kan aantoonen, in hoeverre het mogelijk is rekening te houden met den storenden invloed der secondaire zijrivieren en der hydro-electrische machines. Voor het oogenblik moet men zich beperken tot het grondvraagstuk: de voorspelling van de minimum-waterstanden tusschen Bazel en Straatsburg.

De sub-commissie acht het meest wenschelijk als volgt te werk te gaan:

Men zou inlichtingen moeten ontvangen van de belangrijkste waarnemingsposten in het Rijngebied, welke inlichtingen betrekking zouden moeten hebben op de waterstanden, het debiet en eventueel op regen en sneeuwval.

De sub-commissie zou zich van tijd tot tijd moeten vereenigen om kennis te kunnen nemen van de ontvangen inlichtingen en te trachten de posten, gelegen aan de monding der meren en die beneden Bazel en Straatsburg met elkaar te verbinden. Op deze basis zou men dan verder kunnen werken en de nauwkeurigheid van een en ander zoo ver mogelijk doorvoeren, ten einde de waarnemingen ten slotte een practische waarde voor de scheepvaart te geven. Een lid der sub-commissie, verblijf houdende te Straatsburg, zou belast kunnen worden met het verzamelen, uitwerken, enz. der gegevens. In de vergadering der Centrale Commissie van 16 December 1921 werd een en ander goedgekeurd, terwijl de sub-commissie verzocht werd met hare studie in de richting, zooals uiteengezet was geworden, voort te gaan. De tweede vergadering der sub-commissie heeft plaats gehad te Bern den 10en Maart 1922 en de derde den 29en November 1922 te Straatsburg.

Na een breedvoerige discussie over het vraagstuk heeft de Centrale Commissie op den 13en December 1922 de volgende resolutie aangenomen:

„De Commissie neemt nota van het rapport, ingediend „door den President van het technisch comité en behoudt „zich voor, later, nadat resultaten verkregen zullen zijn, de „voorgestelde werkwijze naar waarde te schatten.”

OCEAANVRACHTEN EN HET RABAT- SYSTEEM.

In Engeland verscheen onlangs het „Final Report of the Imperial Shipping Committee on the Deferred Rebate System”, dat uitgebracht werd door eene commissie naar aanleiding van klachten van de Australische Regeering en van andere geïnteresseerde partijen over het rabatsysteem der Stoomvaart Maatschappijen. Dit verslag is ook voor den Nederlandschen en Nederlandsch-Indischen overzeeschen handel van het grootste belang en alleszins waard om aan eene nadere beschouwing te worden onderworpen.

In de eerste plaats zij vermeld, dat de hier bedoelde commissie op 15 Juni 1920 door den toenmaligen Prime Minister Lloyd George werd ingesteld en bestond uit 14 leden en wel één afgevaardigde van elk der volgende Departementen, resp. Regeeringen: Ministerie van Koloniën, Ministerie voor Indië, Board of Trade, Regeeringen van Canada, Australië, Nieuw-Zeeland, Zuid-Afrika, New-Foundland en vijf onafhankelijke, bekende kooplieden onder Voorzitterschap van Sir H. J. Mackinder M. P. met Mr. E. J. Elliot van den Board of Trade als Secretaris.

Het zoogenaamde rabatsysteem der scheepvaartmaatschappijen bestaat daarin, dat aan afschepers, die zich er toe bepalen uitsluitend met eene zekere combinatie van stoomvaartmaatschappijen te verschepen, eene reductie op de vracht wordt verleend van 10 tot 20 pCt. Deze reductie is echter niet dadelijk betaalbaar na afloop van een bepaalden termijn, waarin men van geen andere schepen gebruik heeft gemaakt, doch eerst 6 maanden na afloop van dezen termijn, mits ook intusschen met geen andere booten verscheept werd. Dit verklaart den naam „deferred rebate system”.

Dit „deferred rebate system” is wettelijk verboden door de *Australische* Regeering voor uitgaande lading van Australië, verder heeft de Regeering van *Zuid-Afrika* in 1911 in verband met het mailcontract zekere bepalingen uitgevaardigd, die tegen het rabatsysteem ingaan, terwijl in de *Vereenigde Staten van Amerika* dit systeem onwettig verklaard werd door de Merchant Shipping Act van 1916 en de Act van 1920 voor alle lading — zoowel uitgaande als binnenkomende.

Bovenbedoelde commissie ging bij haar onderzoek zeer zakelijk en onpartijdig te werk. Als basis dienden haar de uitkomsten van de Royal Commission on Shipping Rings, die zich van 1906 tot 1909 met hetzelfde onderwerp onledig hield en deze werden aangevuld door nieuwe getuigenissen van vooraanstaande mannen op handelsgebied — zoowel van de zijde der reeders als der afschepers, terwijl intusschen bovenstaande wetten in verschillende landen gepasseerd waren, waarmede rekening gehouden moest worden.

Voor enkele andere landen waren aan afschepers faciliteiten toegestaan, zooals in den handel met *Oost-Afrika*, waar het rabat over telkens 4 maanden na afloop van 4 maanden betaalbaar werd gesteld, terwijl voor den „Homeward Trade” met de *Straits Settlements* bepaald was, dat afschepers om de drie jaren de vrijheid zouden hebben uit de Conferentie te treden, zonder hun recht op rabat op de tot aan dezen termijn betaalde vrachten te verliezen. Deze gelegenheid werd gegeven in 1911, 1914, 1917 en 1920.

In *Zuid-Afrika* zag tengevolge van de Regeeringsbepalingen tegen het rabatsysteem eene overeenkomst tusschen afschepers en stoomvaartmaatschappijen het licht, waarbij de afschepers hunnen vollen steun aan de conferentielijnen toezegden. Hiervoor garandeeren de stoomvaartmaatschappijen geregelde afvaarten op bepaalde data en voldoende ruimte voor de gewone behoeften van den handel, stabiliteit der vrachten, die in het contract opgenomen worden en die niet gewijzigd mogen worden zonder gemeenschappelijk overleg. De overeenkomst geldt telkens voor één jaar

met een opzeggingstermijn van zes maanden. Deze overeenkomst is belangrijk genoeg om in haar geheel overgenomen te worden en men vindt haar in het huidig nummer onder „Aanteekeningen”.

Alvorens hierop nader in te gaan is het wenschelijk het wederzijdsche standpunt van reeders en afschepers ten opzichte van het „deferred rebate system” duidelijk uiteen te zetten.

De klachten der afschepers komen in hoofdzaak hierop neer, dat het uit dit rabatsysteem voor de conferentielijnen voortspruitende monopolie leidt tot het vaststellen van te hooge vrachten, waardoor concurrentie met de voortbrengselen van andere landen moeilijk of zelfs onmogelijk gemaakt kan worden; dat het afschepers in tijden van groot aanbod van lading en gebrek aan conferentieruimte niet mogelijk is gebruik te maken van door „outsiders” aangeboden ruimte;

dat het rabat te laat betaald wordt, waardoor vooral de groote afschepers een aanzienlijk kapitaal renteloos vastleggen, resp. aan reeders als werkkapitaal verstrekken;

dat wanneer de lijsten ter reclameering van het rabat niet binnen een bepaalden betrekkelijk korten tijd ingediend waren, afschepers elk recht op dit rabat verliezen.

Hierop werd door reeders in het midden gebracht, dat zoogenaamd te hooge vrachten terug te voeren waren en in de aangehaalde speciale gevallen ook verklaard werden door bijzondere omstandigheden van tijdelijken aard;

dat van een monopolie moeilijk sprake kan zijn, waar het afschepers vrij staat met andere booten te verschepen indien zij afstand willen doen van de 10 pCt. rabat over de afgelopen 6 tot 12 maanden;

dat dit rabat betrekkelijk gering is in vergelijking tot de effectief betaalde vracht;

dat wanneer de conferentielijnen binnen redelijken termijn niet voldoende ruimte disponibel kunnen stellen, door afschepers vergunning gevraagd kan worden voor het charteren van stoomers, waarbij toegegeven werd, dat de uitdrukking „binnen redelijken tijd” zeer rekbaar is;

dat reeders de rabat-betaling zolang moeten uitstellen om zoowel afschepers als reeders te behoeden voor de concurrentie van nieuwe lijnen en de daarmee gepaard gaande desorganisatie der vrachten;

dat van renteverlies resp. vergoeding van rente op de ratbagelden door de reeders geen sprake kan zijn, omdat het rabat als een deel van de vracht beschouwd moet worden, waarop afschepers geen recht hebben, tenzij zij aan bepaalde condities hebben voldaan.

Deze laatste redeneering mag in theorie juist zijn, in de practijk gaat zij echter niet op tegenover den koopman en afscheper, die in zijne prijscalculaties het rabat van de te calculeeren vracht moet aftrekken, waar dit rabat bij sommige artikelen niet alleen gelijks taat met zijne geheele commissie op de transactie, maar deze zelfs nog overtreft. Het wordt dan een feit, dat de koopman niet alleen zijne geheele winst gedurende 6 tot 12 maanden renteloos aan de reeders afstaat, maar zelfs nog een gedeelte van zijn kapitaal erbij geeft, welke gelden den reeders als goedkoop werkkapitaal dienen.

Ok is het niet juist om zich op het standpunt te stellen, dat het hier geen echt monopolie, doch slechts een quasi monopolie geldt, waaraan afschepers zich door opoffering van het rabat kunnen onttrekken. Dit offer is juist zoo groot gemaakt om afschepers te beletten het te aanvaarden. Hoe verschillende Regeeringen over dit punt denken, blijkt dan ook uit de wetgevingen tegen het „deferred rebate system” in bovengenoemde landen.

De voordeelen, die van reederszijde voor het rabatsysteem worden aangevoerd zijn:

Behoefte aan eenen geregelden, veelvuldigen en doelmatigen dienst,

stabiliteit der vrachten,

gelijkheid van bediening aller afschepers, geen bevrachting voor rekening van reeders.

Deze voordeelen worden door de afschepers erkend, doch niet alle afschepers zijn het ermede eens, dat die door geen ander middel dan het „deferred rebate system” te verkrijgen zijn.

Als brandpunt werd dan ook door de Imperial Shipping Committee het vraagstuk beschouwd, welke omstandigheden noodig zijn om eenen geregelden, veelvuldigen en doelmatigen dienst tot redelijke, gelijke en stabiele vrachten te secureeren en welke verzekering van blijvenden steun van de zijde der afschepers noodig is om reeders daartoe in staat te stellen.

Daarvoor werd in de eerste plaats handhaving van het systeem van vrachtenconferenties, in tegenstelling met de oude, onderlinge concurrentie van stoomvaart-maatschappijen, als eene noodzakelijke instelling der moderne scheepvaart aanbevolen. Tevens werd de noodzakelijkheid erkend, dat deze vrachtenconferenties eenige zekerheid van blijvenden steun door de afschepers verkrijgen ter wering van storende concurrentie voor „berth cargo” van de zijde van buitenstaande reeders.

Hiermede kwam men voor de vragen te staan of er een andere uitweg bestaat om hiertoe te geraken, behalve het „deferred rebate system”, en welke voorstellen gedaan kunnen worden om de aan dit of elk ander systeem verbonden nadeelen voor afschepers tot een minimum te reduceeren.

Daarbij trad dan vanzelf het „agreement system”, zooals dat in Zuid-Afrika ingevoerd is, op den voorgrond. Zooals reeds gezegd vindt men eene copie van deze overeenkomst tusschen reeders en afschepers onder „Aanteekeningen” in dit nummer. De reeders vinden dit z.g. „Agreement system” minder afdoende dan het „Rebate system”, al geven zij toe, dat het in den Zuid-Afrikaanschen „outward trade” bevredigend werkt. De handel, vertegenwoordigd door de „South African Trade Association”, is daarmee echter zeer ingenomen.

Zoo kwam de Imperial Shipping Committee tot de volgende aanbeveling, die hier woordelijk zij weergegeven:

„49. On further consideration we have accordingly come to the conclusion that in the adoption of such an agreement system as an alternative, a solution—or at least an avenue to a solution—of this vexed question of deferred rebates may be found. The deferred rebate system is plainly open to certain objections, and although the agreement system is equally open to objections, we recommend that it should be given to shippers as a running option. Individual shippers should have the choice (a) of binding themselves by means of an agreement over a certain period or by a running agreement subject to a certain period of determination or (b) of remaining under the deferred rebate system. Both systems could therefore be in operation simultaneously, but all shippers would be held by one or other method.

„50. It must be understood that, in arriving at this conclusion, we do so without in any way committing ourselves to the suggestions as to details which are contained in the shipowners' reply. It is clear, however, that certain safeguards would be necessary. If a real choice of systems is to be left to the shipper, particular care must be taken that as far as possible the net financial results, i.e., the net freights and the net liability for breach of the conditions of either system, should be the same in both cases.

„51. In the case of the South African agreement, no penalties are provided for any infraction of its terms by either party to it, though if anything occurs to disturb the stability and equality of rates and effective measures to protect the signatory shippers cannot be agreed upon, the shipper or the shipowner may withdraw from the agreement at short notice. Though this absence of penalties may correspond with the special circumstances of that trade, we consider that it would generally be necessary in other trades that the agreement should define penalties, whether by way of liquidated damages or other method, which would attach to breaches of the agreement by either party to it.

„52. As regards the machinery whereby this option could „be effectively given to the shippers, we have already stated „that in our view the agreement must be with the indivi- „dual shipper, but at the same time it is clear that the „terms of the agreement must be settled between repre- „sentative bodies of shipowners and shippers for each „trade. The actual contract would be made in each case „between an individual shipper and an individual line „belonging to the Conference.”

Hierdoor zoude de verhouding tusschen reeders en afschepers in een geheel ander licht komen te staan, vooral waar de Commissie de volgende recommendatie er aan toevoegt:

„57. In conclusion then, our second recommendation is „that for every trade route the shippers should take steps to „form representative Associations whose function should „be to meet the Conferences, their already constituted „counterparts among the shipowners, with a view (a) gene- „rally to the discussion and amicable settlement of any „outstanding differences and of questions of mutual concern „as they may arise and (b) in particular to the exercise „of the option, if desired by any appreciable proportion of „the trade, between the rebate and agreement systems and „the negotiation of the specific terms of such systems.

„58. We consider it very important that the Associations „mentioned above should be formed, not only in the Mother „Country, but also in the Dominions, India and the Colo- „nies. We think that shipowners should have direct re- „lations with such Overseas Associations so as to facilitate „mutual understanding and the discussion and settlement of „differences. Associations in Great Britain and in the „Dominions would naturally be in close touch with one „another and arrange for a frequent and regular inter- „change of views on matters affecting their trade. This „would not fail to enhance the value of the work of each „Association.”

Hiermede zijn de voornaamste punten uit het overigens zeer lezenswaardig en met de bijlagen 56 pagina's omvattende verslag van de Imperial Shipping Committee zoo beknopt mogelijk behandeld.

Het is zeer te hopen, dat ook de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische handel en scheepvaart daaruit de gevolgen zullen trekken en de zoo hoog noodige wijzigingen in de bestaande verhoudingen en toestanden zullen aanbrengen. Het is onnoodig en ook niet wenschelijk om over de veelvuldige klachten van de zijde der afschepers, vooral in Nederlandsch-Indië en den gespannen toestand tusschen reeders en afschepers — speciaal gedurende de oorlogs- en naoorlogsjaren — hier nog eens uit te weiden. Veel had vermeden kunnen worden, wanneer men zich toen reeds op het standpunt van twee contracteerende partijen met *gelijke* rechten had weten te stellen, in plaats van dat reeders resp. hunne vertegenwoordigers op Java het recht van den sterkste hadden toegepast. Nu de gemoederen in den laatsten tijd weer wat tot bedaren gekomen zijn, is het oogenblik gunstig om tot betere toestanden te geraken. Belangrijke en ingrijpende kwesties, den geheelen handel rakende, mogen niet meer door de vrachtenconferenties *alleen* geregeld worden, doch daarover dient overleg gepleegd te worden met koopman en producent resp. hunne organisaties, waarvan op den duur en afschepers en reeders zullen profiteren. Op het oogenblik vraagt b. v. het suikervervoer naar Britsch-Indië dringend om herziening, waar te hoog gehouden vrachten het indringen van „outside” scheepsruimte mogelijk gemaakt hebben, waardoor een groot gedeelte van den handel van de aan conferentiebooten gebonden Nederlandsche en Engelsche firma's in handen overging der „vrije” Britsch-Indiërs. Hier staan afschepers dus in zooverre geheel op het standpunt van reeders, dat het varen van „outsiders” vermeden moet worden, maar door eene onoordeelkundige politiek van vaststellen der vrachten door de reeders zien de geregelde afschepers hunnen handel verlopen.

Intusschen hebben de bij handel en scheepvaart op Australië betrokken partijen in Engeland reeds uitvoering gegeven aan de recommendaties van de Imperial Shipping Committee en eene overeenkomst

opgemaakt, waarbij beide partijen wel kunnen varen. Mogen Nederland en Java het goede voorbeeld spoedig volgen. A. V.

DE STEENINDUSTRIE.

De heer A. F. Muller, Secretaris van de Nederlandsche Vereeniging van Fabrieksarbeiders te Amsterdam, schrijft ons:

De baksteenindustrie werkt onder normale omstandigheden met ongeveer 16000 arbeiders. Thans ziet het er in dezen belangrijken tak van nijverheid voor verreweg de meeste belanghebbenden donker uit.

Voor de oogenblikkelijke, buitengewoon slechte verhoudingen is als oorzaak een samenloop van omstandigheden aan te wijzen. Na een tijd van slapte gedurende den oorlog trad gaandeweg een periode van toenemende drukte in, voornamelijk als gevolg van bedrijvigen woningbouw. De cijfers van de verleende bouwcredieten geven eenigermate een beeld van deze betere verhoudingen voor de steenindustrie. Ik neem de cijfers, welke Mr. J. Kruzman geeft in het Aprilnummer van de „Vragen des Tijds”.

In 1918 werd door het Rijk aan voorschotten voor Woningbouw verstrekt 37 miljoen gulden. Voor 1919 beliep dit bedrag reeds 74 miljoen, het volgende jaar 111 miljoen. En voor de eerste zes maanden van het jaar 1921 een bedrag van 112 miljoen. Voor 't geheele jaar 1922 een ronde som van 220 miljoen gulden. Voorts moet hierbij in aanmerking genomen worden dat de jaren 1919 en '20 ook nog een zekere industriële bedrijvigheid te zien gaven. Voor de steenindustrie was er werk aan den winkel.

De fabrikanten joegen de prijzen van steen zoo hoog mogelijk op. Mede daardoor lokten zij den buitenlandschen concurrent naar hier.

De cijfers van de ingevoerde metselsteenen leggen daarvan getuigenis af.

Invoer van metselsteenen in de jaren 1910 tot en met 1921.

Jaren van invoer	Totale invoer in stuks	Invoer uit België in stuks	Invoer uit Duitschland in stuks	Invoer uit andere landen in stuks
1910	146.146.000	121.670.000	18.275.000	6.201.000
1911	143.261.000	109.260.000	24.760.000	9.241.000
1912	145.165.000	106.340.000	28.630.000	10.195.000
1913	140.360.000	100.060.000	32.640.000	7.660.000
1914	135.700.000	104.315.000	24.235.000	7.150.000
1915	73.616.000	59.844.000	9.771.000	4.001.000
1916	159.195.000	133.844.000	22.015.000	3.335.000
1917	116.281.000	105.318.000	10.955.000	8.000
1918	18.675.000	12.695.000	5.973.000	7.000
1919	114.481.000	101.280.000	13.200.000	1.000
1920	240.274.000	199.090.000	40.908.000	276.000
1921	475.287.000	358.119.000	117.168.000	

Waarde in Guldens

1917	f 1.205.329	f 940.018	f 263.965	f 1.346
1918	„ 595.584	„ 240.069	„ 355.415	„ 109
1919	„ 2.483.150	„ 2.002.338	„ 480.000	„ 296
1920	„ 6.392.628	„ 4.915.831	„ 1.457.225	„ 19.572
1921	„ 10.538.794	„ 7.657.328	„ 2.862.366	„ 19.100

De cijfers van 1910 tot 1916 bevatten den invoer van alle soorten metselsteenen benevens den invoer van vuurvaste steen.

De cijfers van 1917 tot 1921 bevatten den invoer van alle soorten metselsteen behalve den invoer van vuurvaste steen.

In 1921 dus een invoer van 475 miljoen steen. Meer dan het viervoud van de hoeveelheid welke in 1919 werd ingevoerd.

Men mag aannemen dat de woningbouwbedrijvigheid op zichzelf wel een prikkel was voor buitenlandsche fabrikanten om hier afzet te vinden, te eer, aangezien vooral België hier oude relaties heeft. Toch had men mogen onderstellen dat de invoer

van steen uit den vreemde niet zou zijn toegenomen.

Vóór den oorlog was de kwaliteit van Belgische kleisteen en Nederlandsche kalkzandsteen ongeveer aan elkander gelijk, nl. van beide slecht. Nu echter is de hardheid en vastheid en daarmee de duurzaamheid van de Ned. kalkzandsteen dusdanig verbeterd, dat ze de Belgische kleisteen in deugdelijkheid aanmerkelijk overtreft. Bovendien is de productiemogelijkheid onzer eigen industrie aanzienlijk toegenomen. Daardoor behoefde het vooroorlogsche tekort niet meer aanwezig te zijn en was er ook in werkelijkheid niet.

Juiste cijfers over onze voortbrenging van steen bezitten we niet; wel echter betrouwbare schattingen. Vóór den oorlog leverde onze kleisteenfabricage 12 à 1300 miljoen steen. In 1920 was dat aantal 1400 miljoen, terwijl in 1921, op tal van fabrieken met kunst- en vliegwerk, de productie werd opgevoerd tot rond 1800 miljoen steen. Daarbij kunnen nog plus minus 200 miljoen kalkzandstenen worden gevoegd; ook meer dan normaal. Bezien we dus de cijfers van meerderen invoer en hogere productie dan krijgen we voor 1921 een overschot boven het normale kwantum van 7 à 800 miljoen steen.

Allereerst dient hierbij te worden vastgesteld, dat steenen in 1921 gevormd, grootendeels bestemd zijn voor het verbruik in 1922 en voor een belangrijk deel zelfs eerst in 1922 zijn opgebakken. In dit jaar nu is de productie van steen weliswaar geringer geweest dan in 1921, maar toch stellig nog boven het normale uitgegaan. De invoer van steen is aanmerkelijk geringer maar eveneens nog iets boven het normale. Van Januari tot en met October 1922 werden ingevoerd uit Duitschland 104.395 × 1000 KG. Uit België 201.853 × 1000 KG. Dat is in ronde cijfers 150 miljoen metselstenen en klinkers. Met zekerheid kan worden vastgesteld dat productie en invoer de vraag verre overtreffen.

De totale invoer over het geheele jaar 1922 beliep 321.464 × 1000 KG. tegen in totaal 974.269 × 1000 KG. in 1921.

De laatste maand van het jaar 1922 was de invoer even 6000 ton tegen gemiddeld 26.000 ton over het geheele jaar en rond 81.000 ton per maand over 1921.

De fabrikanten zelf schatten den voorraad niet-verkochte steenen op de fabrieken aanwezig op 800 miljoen. Nemen we aan, dat deze schatting aan den hoogen kant is, dan nog staat toch wel vast, dat de fabrikanten meerdere 100-millioenen steenen op hun tasvelden hebben staan, waarvoor ze geen empool weten te vinden.

Na de sterke ontplooiing van de bedrijvigheid in de bouwvakken tot de eerste helft van het vorig jaar is nu de groote inzinking gekomen. Terwijl de rijksvoorschotten voor 1921 de 200 miljoen gulden te boven gingen zijn zij voor 1922 teruggebracht tot 80 miljoen gulden en zullen zij dit jaar 40 miljoen gulden zijn. We moeten rekening houden met sterke prijsdalingen van de bouwmaterialen en ook met vermindering van de loonen der bouwvakarbeiders. Met het voor 1923 toegestane crediet van 40 miljoen gulden kunnen in dit jaar aanmerkelijk meer woningen gebouwd worden, dan zulks met een gelijk bedrag in 1920 of '21 het geval was.

Toch is dit geenszins toereikend om de steenindustrie goede hoop op de naaste toekomst te kunnen geven. Bouw van nieuwe en uitbreiding van bestaande fabrieken staat zoo goed als geheel stil. Ook voor de straatklinkers is een verminderde afzet ingetreden door toenemend gebruik van buitenlandsch materiaal voor onze wegen. Het plotseling enorm in omvang toegenomen verkeer met zware lastauto's eischt, zoo meenen velen, een hechtere bestrating dan met onze klinkers mogelijk zou zijn. Van Jan. tot Oct. 1922 werd 742.040 ton keien en steenslag uit het buitenland ingevoerd; over het geheele jaar 855.711 ton tegen 676.927 ton in 1921.

Dan zijn er nog de loonen van de bouwvakarbeiders, die mede remmend op den woningbouw en daardoor op den afzet van steen inwerken. De naaste toekomst ziet er klaarblijkelijk slecht voor de steenindustrie uit.

De vraag of de fabrikanten zelf vrij-uit gaan, kan niet bevestigend worden beantwoord. Ook nu nog zoeken de fabrikanten verlichting van den druk der tijden grootelijks in de verkeerde richting. Schier alle fabrikanten trachten opluchting te krijgen door verlaging der loonen en een langeren werkdag.

Stellig zullen vele ondernemers aannemelijk kunnen maken, dat de beide hier genoemde maatregelen verlichting in een slechten bedrijfstoestand zouden brengen. Men kan echter niet ongestraft zekere grenzen overschrijden. Te hooge loonen en te ruime winsten zullen stellig nadeelig zoowel op de bedrijfs- als op de maatschappelijke verhoudingen inwerken.

Bij de beoordeeling van het loon mag men twee factoren niet veronachtzamen. Vooreerst, dat het loon toereikend zij om in noodzakelijke levensbehoefte te voorzien, en vervolgens, dat het loon is overeenkomstig den aard en de soort van den arbeid.

Nu eischt het werk op een steenfabriek ongemeen groote lichamelijke inspanning. Het is zoowel zwarc lichamelijke arbeid als routine-werk. Laat ik zulks met een voorbeeld toelichten.

Een steenpers vereischt eene gemiddelde bediening door 10 à 11 volwassen mannen en 5 jongens. De gemiddelde productie (tegenwoordig althans) is per pers in een werkdag van 8 à 8½ uur 34.000 steenen. De man, die aan de pers den naam van „afstriker” draagt, kan wel geen seconde verloren doen gaan, maar heeft toch niet bepaald het zwaarste werk. Hij moet echter in de 8 à 8½ uur een gewicht van rond *tachtig duizend* KG. verplaatsen van de pers op de hittenkar en hij moet bovendien van ongeveer 6.000 zessteensvormen de overtollige klei afstriken. Alleen fysiek krachtige menschen met veel „Austdauer” kunnen dezen arbeid volhouden.

De arbeid van het z.g. „ovenpersoneel”, de in- en uitkruiers is nog afmattender en bezwaarlijker. Deze menschen toch, die onafgebroken in een gejaagd tempo een kruiwagenlast torsen van rond 160 KG., zijn daarbij blootgesteld afwisselend aan de hooge, dikwijls schier ondraaglijke temperatuur van den oven en de wisselingen van de weersgesteldheid buiten.

Het is duidelijk, dat zulke arbeid krachtige voeding eischt en men niet beneden zekere loongrenzen mag afdalen.

De Bond van R.-K. Steenfabriekarbeiders „St. Stephanus” stelde onlangs aan 18 fabrieken een onderzoek in naar de weekverdiensten van het machinepersoneel (de arbeiders van de steenpersen). De gemiddelde weekverdiens beliep dezen zomer voor deze 18 fabrieken langs Waal en Maas f 16,—. Alles in stukwerk.

Een onderzoek door de Nederlandsche Vereniging van Fabrieksarbeiders ingesteld aan fabrieken langs Rijn en IJssel gaf voor deze categorie arbeiders een weekverdiens van rond f 17,— per week. En een onderzoek, ingesteld door de twee vorengenoemde organisaties samen met eene derde vereeniging van werknemers, gaf voor alle categorieën arbeiders van steenfabrieken een gemiddelde weekverdiens over het geheele jaar van f 22,—.

April 1922 zijn alle loonen met 10 pCt. verminderd. De werkgevers eischen nu eene verdere verlaging van niet minder dan 25 tot 50 pCt. voor de verschillende categorieën. Bovendien eene 55-urige werkweek.

Een blik op de loonen en den te verrichten arbeid doet o. i. zien, dat men dan den boog te strak spant. Eene werktijdverlenging boven den thans langs de groote rivieren geldenden werktijd van 50 uren in den zomer en 48 uren in den winter brengt noch meerdere, noch ook goedkoopere productie.

Vóór 1919 was de werktijd in deze industrie on-

gelimiteerd. Buitensporig lange werktijden waren regel. In den zomer zelfs van des morgens 5 à 6 uur tot des avonds 8 uur; met korte rustpoozen en schafttijden.

De in 1919 ingevoerde 50-urige werkweek voor den zomer en 45 uur voor den winter was een ontzaglijke sprong naar omlaag. Toch is hier de werktijdverkorting gepaard gegaan met verhooging van de productie. Enkele cijfers mogen die bewering staven.

Wij noemen hieronder een aantal fabrieken gelegen aan den Boven-IJssel. Wij nemen opzettelijk deze fabrieken, omdat daar in 1920 en 1921 niet langer dan 45 uur per week werd gewerkt.

Krachtens een desbetreffend Werktijdenbesluit kan de werktijd voor de steenfabrieken in den zomer 55 uur zijn. De organisatie van werkgevers en werknemers sloten een overeenkomst op een 50-urige werkweek. Op de ondergenoemde fabrieken kwamen evenwel de bedrijfsleiders met de arbeiders overeen, dat ondanks de getroffen overeenkomst niet langer dan 45 uur zou worden gewerkt. De fabrikanten zelf maakten hiertegen geen bezwaar. Merkwaardig is nu, dat de voor 1922 toegepaste 50-urige werkweek geen meerdere productie aanwijst.

Hier zijn de gemiddelde cijfers:

Fabriek	Ongelimeerde werktijd	Werkijdverkorting tot 45 uur per week
	Productie in 1918 (per pers.)	Productie in 1919/1920 en 1921 (p. pers.)
Muizenberg, Latum	30 à 32.000	30 à 34.000
Meyl Dekker	28 „ 32.000	34 „ 40.000
Robert Jansen	28 „ 32.000	34 „ 38.000
„De Mars”	30 „ 36.000	30 „ 38.000
„Den Durk”	30 „ 34.000	32 „ 40.000
J. Vos, Velp	28 „ 32.000	32 „ 36.000

Houden we de laatstgenoemde fabriek even vast.

Deze werkt met vijf persen. De gemiddelde meerdere productie was hier 4000 steenen per pers. Ondanks dus den aanmerkelijk verminderden werktijd werd eene meerdere productie verkregen van 20.000 steenen per volven werkdag. Vermeerdering van personeel had evenmin plaats, met uitzondering van tijdelijke toevoeging van een z.g. modderkruier, als regel wanneer de klei verder dan 20 Meter van de pers verwijderd lag.

Dit resultaat werd verkregen door betere en snellere persen en doordat de arbeiders bereid waren tot de uiterste inspanning te gaan. Ook voor het ovenpersoneel is eene zeer belangrijke stijging van de productie te constateren.

Pikken wij er willekeurig een paar fabrieken uit:

De „Blauwe Kamer” tusschen Wageningen en Rheden aan den Rijn.

Verwerking van steen per man en per week.

1918	45.000 steen per man en per week.
1919	47.000 „ „ „ „ „ „
1920	50.000 „ „ „ „ „ „
1921	53.000 „ „ „ „ „ „
1922	58.000 „ „ „ „ „ „

Fabriek „De Koebonger” te Wageningen.

Op deze fabriek worden in een z.g. „rondgang” 400.000 steenen verwerkt. Zulk een rondgang vereischte in 1918 veertien dagen werk. In 1920/1921 werd zulk een rondgang eveneens van 400.000 steenen gemaakt in 11 werkdagen en met één man minder.

Deze beide fabrikanten behooren tot de best betalenden en hebben door middel van premies de intensiviteit van den arbeid hunner werklieden tot de hoogst mogelijke grens opgevoerd. De premies zijn inmiddels teruggenomen. De hier geschetste verhoudingen komen vrijwel voor alle ring- en vlamovens in aanmerking.

Nu hebben de steenfabrikanten nooit te klagen gehad over arbeidsmoeheid en arbeidsonlust. Integendeel, de cijfers wijzen het uit, hebben zij hunne

werklieden steeds bereid gevonden hunne krachten tot de uiterste grens in te spannen.

De arbeid is hier dermate verdicht, dat de werkkraft van een etmaal in de 8½ uur volkomen wordt opgebruikt. Men kan hier wel den werktijd verlengen, maar niet de werkkraft uitzetten of opvoeren. Het tempo zal dalen overeenkomstig den uitgezeten werktijd.

Eene verlaging van de loonen zou, als het werk verder op den ouden voet voortgang kan hebben, uiteraard tot goedkoopere productie leiden. Echter hoede men zich ook te dien aanzien voor te hoog gespannen verwachtingen. Aan arbeidsloon kosten thans 1000 steenen om en bij de f 7,50. Wie nu de weekinkomsten nog eens nakijkt, zal toegeven, dat hier niet veel te bereiken valt. Maar zelfs als dat wel zoo was, dan nóg zou men den fabrikanten moeten ontraden op dezen weg verder heil te zoeken.

Nog eerder verlaagde loonen zullen de fysiekekracht door onvoldoende voeding voor dezen zwaren arbeid ondermijnen. Men drijft bovendien de overigens zoo werkvaardige arbeiders naar den vroegeren chaotischen toestand. Het onbesuisd, onbekookt plotseling neergooien van het werk, hetwelk vroeger op de steenfabrieken aan de orde van den dag was, roept men weer in het leven. De fabrikanten, die overeenkomsten hadden gesloten, hebben er meer dan eens hunne ingenomenheid mede betuigd, dat gedurende de drie contractjaren 1920, 1921 en 1922 deze bedrijfstorende voorvallen zoo goed als geheel ontoemd waren.

A. F. MULLER.

(Slot volgt).

TALMA OF GROENEVELD?

II. (Slot.)

Mr. Groeneveld gaat in „de richting van Staatspensioen” en verwijdert zich van de verzekering. De werkgevers betalen een zeker bedrag, dat evenwel geen *direct* verband houdt met de renten, die hun arbeiders zullen ontvangen. Zij moeten een zeker percentage storten van het *totale* loonbedrag, dat zij wekelijks uitkeeren. Het is meer een verzorgingsbelasting dan een premie. Een „belasting”, die men evenwel op groote schaal zal trachten te ontduiken, tenzij een dure controle de ontduiking zooveel mogelijk verhindert. Men rekene hier met de massa kleine bedrijven in de stad en op het platteland. En men vergete ook niet, dat de rente vaststaat, ook al is er niet *geregeld* premie betaald!

Het is niet een *zoeken* naar consequenties, wanneer men de opmerking maakt: waarom blijft Mr. Groeneveld halverwege staan? Waarom geeft hij niet in overweging, om hetgeen noodig is voor de „verzorging” via de belastingen van de werkgevers te innen? Hij zou zelfs nog meer kunnen „vereenvoudigen” door de „verzorgingsbelasting” niet alleen van de ondernemers, maar van alle belastingplichtigen te innen. Afzonderlijke vermelding op het belastingbiljet zou ten slotte niet noodig zijn.

Nu zal dit „perspectief” niet zoo heel gemakkelijk bereikt worden. Aan de ouderdoms- en invaliditeitsverzorging zijn enorme kosten verbonden. En de Minister van Financiën, die den belastingdruk met zeer vele millioenen zou willen verzwaren, zal vooreerst nog niet optreden. Maar het streven in deze richting wordt onmiskenbaar door het stelsel-Groeneveld bevorderd. Men kan elk oogenblik de laatste resten van de „verzekering” opruimen. Geen principieele, slechts financieele redenen behoeven daarvan te weerhouden, indien eenmaal het stelsel-Groeneveld is aanvaard.

Een breed principieel betoog tegen de „verzorging” en vóór de „verzekering” zal ik in dit verband niet leveren. Ik erken ook, dat het van allerlei factoren afhangt, of men in een bepaald land en onder bepaalde omstandigheden de verzekeringsgedachte meer of minder consequent kan toepassen. Is men in de gelegenheid, om de verzekeringsgedachte te doen

triumfeeren, ligt daarvoor in het „historisch-gewordene” geen verhindering, dan behoort men m.i. de geboden kans te grijpen. Immers is het niet wel voor tegenspraak vatbaar, dat de verzekering *hooger* staat dan de verzorging. Zij versterkt het verantwoordelijkheidsbesef van werkgevers en werknemers, levert het meeste profijt op voor wie trouw en geregeld heeft gewerkt, en beïnvloedt gunstig de positie der arbeiders in het bedrijfsleven. Ook maakt zij, zooals de practijk zal leeren, financieel-betere regelingen mogelijk. Ten onzent nu ligt er in het gebeurde met de verzekeringswetgeving zeker geen dringende reden, om op de lijn der verzorging over te gaan. De recht-sche partijen zullen daaraan ook wel geen oogenblik denken. Zelfs zullen zij, naar ik vermoed, aan de hand van Mr. *Groeneveld* niet één stap in deze richting willen zetten. De verzekering, waarin zij een stuk *volkskracht* zien, zullen zij niet wenschen prijs te geven.

Groot zijn voorts de practische bezwaren tegen de „eenheidsrente”. Het systeem-*Talma* sluit zich door zijn verschillende renten, die verband houden met het loon, meer bij het leven aan en zal dan ook door de arbeiders als veel billijker worden beschouwd.

De loonklassen-indeeling in de bestaande Invaliditeitswet is verouderd. Zij is gebaseerd op de geldloonen van vóór den oorlog. Herziening is eisch, zoodra de financiën het even toelaten. Het is een onhoudbaren toestand, dat voor de groep van *f* 900 tot *f* 3000 slechts één premie en één rente geldt. Meerdere differentiatie is in overeenstemming met het werkelijke leven.

Mr. *Groeneveld* wil géén differentiatie. Zijn eenheidsrente van *f* 4 bij invaliditeit en van *f* 3 bij ouderdom beteekent voor de massa der arbeiders in de toekomst achteruitgang. Ook bij ongeregelde premiebetaling — 40 weken per jaar bijv. — varieert in de Wet-*Talma* de uitkeering van *f* 113,60 (laagste loonklasse) tot *f* 272,64 (hoogste loonklasse). Bij 50 jaarpremiën worden deze bedragen respectievelijk *f* 142,— en *f* 340,80. Nu blijft natuurlijk niemand zijn geheele leven in de laagste loonklasse (beneden de *f* 4,80 per week). De wijziging in de looncijfers sedert 1914 heeft ten gevolge gehad, dat zeer velen reeds spoedig in de hoogste loonklasse (boven de *f* 18) komen. Ook al dalen de geldloonen niet onbelangrijk, dan mag men toch wel aannemen, dat over een aantal jaren het *gemiddeld* ouderdomspensioen circa *f* 5,— zal bedragen. Komt het spoedig tot een nieuwe loonklassenindeeling, dan is een hooger cijfer bereikbaar. Mr. *Groeneveld* drukt in zijn systeem evenwel alles neer tot het lage peil van *f* 3,— en *f* 4,— per week! Hij meent dan ook, dat de lasten, welke thans voor den Staat en het bedrijfsleven uit de Invaliditeitswet voortvloeien, „zeer waarschijnlijk niet onbelangrijk zullen verminderen”. Nu zal dit stellig een *vergissing* blijken te zijn, zooals ik reeds liet gevoelen en nog nader zal aantoonen. Maar toegestemd moet, dat de *eenheidsrenten* van Mr. *Groeneveld* voor de arbeiders achteruitgang beteekenen. Er wordt „bezuinigd” op de reeds lage renten. Alleen in de eerste jaren zal het systeem-*Groeneveld* voor sommigen eenig voordeel kunnen opleveren. Ook kan het gunstig zijn voor degenen, waarvoor bijna nooit premie wordt betaald. Voor alle andere arbeiders is er straks schade.

Maar hoe staat het nu met die „vermindering van lasten” ook voor den Staat?

Het vervallen van de individueele registrering der verzekerden maakt het mogelijk, dat personen, die nimmer in loondienst zijn geweest, met de welwillende medewerking van den een of anderen ondernemer, een loondienst construeeren en zich om een rente komen melden, zoodra invaliditeit dreigt of de pensioengerechtigde leeftijd nadert. De practijk van art. 369 heeft dienaangaande wel een en ander geleerd. Worden geen scherpe, kostbare controle-middelen toegepast, dan is eene herhaling van het gebeurde in 1913 zonder cenigen twijfel te duchten.

Daar gaat al een deel van de som, die Mr. *Groeneveld* op de administratiekosten denkt uit te sparen!

Maar er is meer!

Het „collectieve verzekeringssysteem” leidt, zooals ik reeds opmerkte, tot ontduiking van de geregelde premiebetaling. Ook wordt daardoor verhinderd een behoorlijke controle over personen, die blijvend invalide dreigen te worden, maar die door tijdige en goede behandeling nog voor deze ramp bewaard kunnen worden. Dit zal de invaliditeitsverzekering ook *duurder* maken.

Het verschil tusschen de invaliditeits- en de ouderdomsrente kan voorts leiden tot gevolgen, die Mr. *Groeneveld* blijkbaar niet heeft voorzien. Hij heeft niet durven voorstellen een invaliditeitsrente van *f* 3,—. Dat zou al te zeer een achteruitgang zijn geweest, vergeleken met hetgeen de wet-*Talma* reeds aanstonds biedt. Een ouderdomsrente van *f* 4,— zou dadelijk leiden tot financiële consequenties, die in de huidige omstandigheden zeker niet door „Financiën” aanvaard zouden worden. Bovendien is er, vooral in een verzorgingssysteem, wel wat voor te zeggen, om de invaliditeitsrente niet onbelangrijk hooger te stellen dan de ouderdomsrente. Invalide kan men worden op vrij jeugdigen leeftijd, wanneer de zorg voor een gezin nog heel zwaar drukt.

Maar nu heeft de heer *Groeneveld* blijkbaar niet voorzien, dat er bij doorvoering van zijn systeem een sterke aanranding zal komen bij ouderen om de — hogere — invaliditeitsrente te verkrijgen. Wie op 64-jarigen leeftijd „invalide” wordt verklaard, ontvangt voortaan *f* 4,—. Wie zonder meer doorwerkt tot zijn 65ste jaar krijgt slechts *f* 3,—!

Natuurlijk zijn er wel middelen, om dit gevolg te keeren. Men kan bijv. de invaliditeitsrente bij het bereiken van den 65-jarigen leeftijd in een ouderdomsrente omzetten. Maar doet men dit, dan wordt de regeling weer heel wat ongunstiger voor de arbeiders dan de wet-*Talma*.

Wil men fraude op groote schaal voorkomen, dan moet men dus scherp controleeren of iemand in een bepaald tijdvak wel een bepaald aantal weken heeft gewerkt, en als „arbeider” in den zin der wet kan worden beschouwd. Die controle zal heel moeilijk zijn. Maar bovendien moet men zich in dit systeem strikt beperken tot de *loonarbeiders*, voor wie de premie door de werkgevers wordt betaald. Volgens de wet-*Talma* kan een verzekerde, die ophoudt „arbeider” te zijn, de verzekering voortzetten. Hij kan zelf de premie blijven betalen. Men vindt in de wet-*Talma* ook de rechten van vroegere verzekerden gewaarborgd. In een collectief systeem kan dat alles niet. Immers de individueele boekhouding ontbreekt!

Dit schijnt mij een groot nadeel. Bovendien staat men hier voor de vraag: hoe te handelen met de verkregen rechten van de thans verzekerden? Mr. *Groeneveld* lost in zijn schema al die moeilijkheden niet op. Hij spreekt er zelfs niet over!

Mijn conclusie is, dat het systeem-*Groeneveld* principieel niet zonder bedenking is, practisch tot ernstige moeilijkheden leidt, voor breede groepen van arbeiders nadeel oplevert en geen bezuiniging op de uitgaven ten gevolge zal hebben. Wat aan den eenen kant wordt gewonnen, gaat aan de andere zijde weer verloren.

* * *

Zoo mogelijk nog meer practische bezwaren heb ik tegen de collectieve ziekteverzekering.

Ook hier ducht ik veel *fraude*. Groote moeilijkheden leveren de losse arbeiders op. Is er veel fraude, wordt dientengevolge de premie-ontvangst minder dan bij het stelsel van individueele verzekering, dan gaat het voordeel der besparing op de administratiekosten geheel verloren.

Het systeem-*Groeneveld*, in verband met de daarbij gedachte *organisatie*, kan ook leiden tot groote moeilijkheden en tot vermeerdering van kosten ten aanzien van de *uitkeering* bij ziekte.

De geheele premie voor de ziekengelduitkeering wordt gebracht ten laste van den *werkgever*. De plaatselijke ziekenkassen, door de arbeiders zelf beheerd, verdwijnen. De verzekering wordt gedragen door de gecentraliseerde bedrijfsverenigingen. Het gevaar der simulatie dreigt grooter te worden. Tenzij de werkgevers, die voor de ziekengelduitkeering veelal moeten zorgen, de controle ter hand nemen. Maar dan wordt deze een aanleiding tot voortdurende wrijving tusschen werkgevers en arbeiders. Heel bedenkelijk! Deze toestand zal hier leiden tot aantasting van de rechten der arbeiders, tot het verwaarloozen van schijnbaar onbeduidende ziektegevallen, die straks ernstige gevolgen blijken te hebben, en daar tot het voorwenden van ziekten. Het laatste dreigt vooral bij losse, ongeorganiseerde arbeiders, indien alle controle van plaatselijke kasbesturen ontbreekt. En meer speciaal valt het te duchten in tijden, waarin de werkgelegenheid beperkt is. Men heeft ook elders dergelijke verschijnselen waargenomen. Vandaar, dat men in het buitenland veelal afkeerig is van gecentraliseerde bedrijfsverenigingen als dragers van de ziekteverzekering en meer betekenis toekent aan territoriale, liefst plaatselijke kassen, waarbij ook controle door de arbeiders mogelijk is.

Ten einde aan allerlei moeilijkheden te ontkomen, zal men in het systeem-Groeneveld ten slotte het recht op uitkeering wegens ziekte bij werkloosheid, staking of uitsluiting wel gaan uitschakelen. Practisch leidt daartoe in vele gevallen ook de uitbetaling door den *werkgever* van het ziekgeld. Maar gaat het deze richting uit, dan blijkt duidelijk, dat het systeem in menig opzicht voor de arbeiders *ongunstiger* is dan het stelsel der bestaande Ziekwet, al wordt dan ook de premie geheel voor rekening van den werkgever gebracht.

Wat dit laatste betreft, de vraag dringt zich op, of het wenschelijk is den arbeider *wettelijk* van alle premiebetaling vrij te stellen.

Van groote betekenis is de wettelijke premieverdeeling in de Sociale Verzekeringen niet. Wordt de premie gedeeltelijk voor rekening van den arbeider gebracht, dan zal daarin voor hem een prikkel liggen, om bij de eerste de beste gelegenheid hiervoor in een loonsverhoging compensatie te vinden of ook, om bij collectief contract een gunstiger regeling te bedingen. Of hem dit gelukken zal hangt natuurlijk van allerlei omstandigheden af: van de economische positie van het bedrijf, van de kracht zijner organisatie, enz. En wordt de premie wettelijk geheel voor rekening van den werkgever gebracht, dan zal deze bij de loonregeling stellig in aanmerking nemen, wat hij reeds voor de arbeiders moet betalen aan premien voor ongevallen, ziekte en invaliditeit. Het is dan zeer wel mogelijk, dat een loonsverhoging kleiner, of een loonsverlaging grooter wordt dan in andere omstandigheden het geval zou zijn. Feitelijk betaalt de arbeider dan toch de premie geheel of gedeeltelijk, ook al stelt de wet hem formeel vrij.

Op zich zelf gevoel ook ik veel voor een regeling, waarbij op *het bedrijf* de geheele premielast wordt gelegd. Theoretisch is dit goed te verdedigen. Zooals het wekelijksch loon uit het bedrijf komt, moet ook in dagen van ziekte het levensonderhoud van den arbeider en van zijn gezin uit de bedrijfsopbrengst worden gevonden. De gezamenlijke ondernemingen moeten daarvoor, in den vorm der premiebetaling, reserveren.

Ook is de wettelijke regeling practisch niet geheel onverschillig. Vooral niet in de overgangperiode en voor de zwakgeorganiseerde groepen. Het is volkomen juist, dat de premie, hoé men de zaak in de wet ook regelt, uit het bedrijf komt. Zooals ook het loon. Maar ten slotte is er nog zoo iets als de *verdeeling* van de bedrijfsopbrengst tusschen werkgever en arbeider! Het bedrag, dat voor de geldelijke waardeering van den arbeid in den vorm van loon en premie *kan wor-*

den uitgegeven, staat niet steeds met absolute zekerheid vast. Het schommelt veelal tusschen een zeker minimum en een maximum. En op die verdeeling tusschen werkgever en arbeider nu *kan* de wettelijke regeling in zake de premiebetaling eenigen invloed hebben. Groot mag die invloed niet zijn, ten eenenmate *zonder* betekenis is het wetsvoorschrift niet.

Bij de beoordeeling van dit vraagstuk moet men voorts in aanmerking nemen, dat sedert 1912 in vele collectieve contracten vrij gunstige regelingen zijn opgenomen. Eindelijk is hier van invloed het aanbod der groote werkgevers bij de besprekingen over het bekende plan *Posthuma-Kupers*.

Toch pleiten voor het mede-betalen der arbeiders krachtige argumenten. *Het* argument is voor mij, dat bij mede-betalen ook het „medezeggenschap” der arbeiders veel steviger is gefundeerd. De Duitsche arbeiders hebben dat gevoeld.

Bij de uitvoering der invaliditeitsverzekering is de medewerking der belanghebbenden uiteraard van weinig betekenis. Maar bij de ziekteverzekering staat het gansch anders. Daarbij komen tal van quaesties voor. De Ziekwet-Talma laat bovendien aan de uitvoerende organen veel ruimte van beweging. Komt er een regeling, waarbij *wettelijk* de werkgevers alles voor hun rekening nemen, dan is het zeer verklaarbaar, dat men aan de arbeiders slechts een schijn van medezeggenschap laat. In het systeem-*Posthuma-Kupers-Groeneveld* is het medezeggenschap der direct belanghebbenden vrijwel tot nul gereduceerd.

Daarmede kan ik onmogelijk acoörd gaan.

Mede-betalen verhoogt ook de belangstelling.

Bovendien schijnt controle, mede door de arbeiders zelf uitgeoefend, het beste middel om simulatie te voorkomen. Mits zij ook de voordeelen van een deugdelijke controle genieten, hetzij in den vorm van een lagere premie, hetzij in den vorm van hoogere uitkeering. Hier kan het instituut der plaatselijke kassen uitnemend werken.

Al deze overwegingen leiden mij tot de conclusie, dat voor het mede-betalen der arbeiders speciaal bij de ziekteverzekering veel pleit. Het practisch bezwaar, dat ik hiervoren aanduidde, kan worden ondervangen, indien de genees- en heilkundige verzorging wordt opgenomen, en de arbeider niet meer aan afzonderlijke zieken(dokters)fondsen behoeft te contri-bueeren.

Het systeem-Groeneveld zal m.i. ook hier niet de „bezuiniging” brengen, die de ontwerper zoo gaarne wil bereiken.

* * *

Over de *organisatie-vragen* kan ik niet uitvoerig spreken. Ik zou dan op te veel ruimte beslag leggen. Bovendien heeft de heer Lindner¹⁾ op uitnemende wijze aangetoond, dat Mr. Groeneveld ten onrechte stemming maakt tegen de Overheidsorganen.

Een dogmatische voorkeur voor Overheidsinsti-tuten heb ik geenszins. Gaarne wil ik gebruik zien gemaakt van de krachten, die in de maatschappij aanwezig zijn. *Mits* de rechten der verzekerden volledig zijn gewaarborgd en het *doel* van de sociale verzekering niet uit het oog wordt verloren, is ook voor mij dat stelsel het meest aantrekkelijk, hetwelk de kosten van administratie tot een minimum beperkt.

Voor Mr. Groeneveld schijnt evenwel de „goed-koopere” (?) organisatie meer doel dan middel. Voor mij staat de quaestie precies andersom. Ik wensch niet de verzekering te denatureeren ter wille van de organisatie, maar die organisatie zoo te maken als de goede uitvoering der verzekering het eischt.

Men moet vragen: welke organisatie past het best bij de materie, waarover het gaat? Deze organisatie, waarbij met den aard der verzekering wordt gerekend, zal ten slotte ook het meest economisch zijn.

Bij de ziekteverzekering past m.i. het systeem van de Bedrijfsverenigingen heel slecht. Men krijgt daar-

¹⁾ [Zie pgn. 110 en 138 van dezen jaargang. — Red.]

bij de wonderlijkste toestanden. Men heeft landelijke Bedrijfsverenigingen, dus een indeeling der verzekerden naar *beroepen*. Maar nu zullen er ook werkgevers zijn, die zich niet bij een Bedrijfsvereniging aansluiten. Voor de verzekering van hun arbeiders moet de Raad van Arbeid, een volgens het *territoriale* beginsel levend orgaan, optreden. Dat wordt duur!

Voor de Ziekteverzekering heeft men vooral *plaatselijke* kassen noodig, onder toezicht van de Raden van Arbeid, die eventueel ook voor herverzekering zorgdragen. Alleen bij plaatselijke kassen, door de arbeiders bestuurd, kan een deugdelijke controle worden geoefend en is de verzekering ook van losse arbeiders niet al te moeilijk.

Er zijn voorts „bijzondere kassen”, opgekomen uit het particulier initiatief. Waarom moeten deze kassen, alleen ter wille van de Bedrijfsverenigingen, verdwijnen?

Niet denkbeeldig acht ik voorts het gevaar, dat een uitvoering van de ziekteverzekering door Bedrijfsverenigingen tot de toepassing van selectie zal leiden.

De medewerking der direct belanghebbenden betekent bij de gecentraliseerde Bedrijfsverenigingen niets. Ook wat dit betreft, is het stelsel-*Talma* verre te verkiezen.

Voor de Ongevallenverzekering is het systeem der Bedrijfsverenigingen desnoods te aanvaarden. *Mits* ook hier wordt vastgehouden aan het beginsel, dat de verzekerde zijn recht op uitkeering ten slotte kan doen vaststellen door een *onafhankelijk Overheidsorgaan*.

De Invaliditeitsverzekering durft Mr. *Groeneveld* niet bij de Bedrijfsverenigingen onder te brengen. Heel begrijpelijk! Voor dezen tak van Sociale Verzekering moeten er eenige Raden van Arbeid blijven. Mr. *Groeneveld* motiveert dit met een beroep op het feit, dat de werklieden herhaaldelijk van patroon veranderen. Waarom behoeft met deze omstandigheid niet bij de ziekteverzekering te worden gerekend?

Alléén voor de Invaliditeitsverzekering zou ik de Raden van Arbeid niet willen handhaven. Zij kunnen alleen *levende* organen worden, wanneer zij door de Ziekteverzekering een belangrijke taak krijgen te vervullen.

Hoewel tegenstander van het plan-*Groeneveld*, sta ik sympathiek tegenover het streven naar vereenvoudiging en bezuiniging. Het eenvoudige „zegelsplakken” is voor vele arbeiders onmisbaar, indien men de verzekeringsgedachte wil handhaven. Wel is voor sommige groepen van *vaste* arbeiders een andere wijze van betaling mogelijk. Een betaling, aan de hand van loonlijsten, van de totale premie voor alle verzekeringen kan, onder bepaalde voorwaarden, mogelijk worden gemaakt. Bij een goede organisatie kan men administratieve dubbele controle vermijden. De werkgever moet in elk geval slechts met één orgaan en met één controle voor alle verzekeringen te maken hebben. *Talma* heeft dat gewild. In diens lijn ligt ook, dat de mogelijkheid wordt overwogen, of men de Raden van Arbeid niet mede dienstbaar maken kan aan de uitvoering van wetten rakende de *arbeidersbescherming*. Wellicht kan hier door combinatie van diensten besparing worden verkregen.

Rustige bestudeering van de organisatievragen moet m.i. tot de conclusie leiden, dat de organisatie-*Talma*, zij het dan op enkele punten gewijzigd, de vrucht is van meer nadenken dan het plan-*Groeneveld*.

Moge men overigens niet al te lang studeeren! De Ziektewet-1912 moet, liefst gecompleteerd met de genees- en heelkundige verzorging, nu eindelijk eens spoedig worden ingevoerd! C. SMEENK.

Arnhem.

WERKLOOSHEIDSVZERKERING EN STEUN-REGELING IN 1923. (Slot)

B. Steunregelingen.

Toen in 1919 het Kon. Nat. Steuncomité tot liquidatie besloot en zijn taak grootendeels door de

Regeering werd overgenomen, werd in de toelichting op de betreffende wetsvoorstellen door de Regeering opgemerkt, dat een tusschenvorm tusschen werkloosheidszorg en armenzorg niet langer toelaatbaar was. Ik breng hier nog eens het gedenkwaardige woord van Minister Aalberse in herinnering, door hem op 12 September 1919 in de Tweede Kamer gesproken, dat voortaan de trein langs twee rails zou voortrijden: de werkloosheidszorg en de armenzorg.

Echter was de Regeering zich terdege bewust, dat men nog in een overgangstoestand verkeerde, en zij vond hierin aanleiding om de kosten van armenzorg, die volgens de Armenwet geheel op de burgerlijke, kerkelijke, bijzondere en gemengde instellingen van weldadigheid drukken, voor een deel ten laste van het Rijk te brengen in den vorm van subsidies aan de gemeentebesturen. De liquidatie van het K. N. S. zou nl., naar verwacht werd, genoemde instellingen voor veel werk en groote uitgaven plaatsen. Uitdrukkelijk werd erop gewezen, dat de Regeering er niet aan dacht door deze subsidieering iets aan de beginselen der Armenwet te veranderen.

De hierbedoelde subsidieering werd kort na Juni 1920 beëindigd. De heerschende crisis was evenwel oorzaak, dat in de practijk van de hiervoor vermelde denkbeelden — voor normale toestanden geheel juist — in verschillend opzicht moest worden afgeweken.

Werd er nl. in 1919 en begin 1920 voor uitgetrokken en nog-niet-rechthebbende leden van werkloosheidskassen door deze kassen gezorgd, deze maatregelen waren van zeer tijdelijken aard. Zij namen geleidelijk in de maanden Mei en Juni 1920 een einde. Moest men nu werkwillige, vakbekwame arbeiders, die op uitkeering uit een werkloosheidskas geen aanspraak meer konden maken naar de organen van armenzorg verwijzen? In allerlei kringen zag men het ongewenschte hiervan in en zoo werd wederom de kiem gelegd voor een tusschenvorm tusschen verzekering en armenzorg: de steunregeling. Zij heeft dit groote verschil met de verzekering, dat men geen premie betaalt en naar een meer individueelen maatstaf uitkeering ontvangt. Zij heeft dit verschil met armenzorg, dat zij gebaseerd is op een bepaald tarief, waarbij met gezinsinkomsten wordt rekening gehouden, zij het niet geheel volgens den maatstaf der artt. 28 en volg. der Armenwet.

Toen de Werkloosheidsverzekeringsoordwet in Juni 1920 ophield van toepassing te zijn, werden steunregelingen vastgesteld voor uitgetrokken sigarenmakers, diamantbewerkers, havenarbeiders en Noordzeevisschers. Deze kring breidde zich gaandeweg uit en ook anderen dan uitgetrokkenen werden gesteund, totdat in de circulaire van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 7 December 1921 een samenvatting van de geldende steunregeling, voor 1922, werd gegeven. Enkele hoofdpunten van deze circulaire zal ik hier noemen, om het verschil met de regeling welke voor 1923 werd getroffen beter te doen uitkomen.

De circulaire somde een groot aantal bedrijven op, waarin algemeene crisiswerkloosheid heerschte. Aan werkloze arbeiders, uit die bedrijven afkomstig, kon met subsidie van Rijkswegen door de gemeentebesturen steun worden verleend.

De gesteunden werden onderscheiden in vier categorieën:

- uitgetrokkenen d. w. z. zij, die gedurende het reglementaire aantal dagen uitkeering uit hunne werkloosheidskas hebben genoten;
- dubbel-uitgetrokkenen d. w. z. de sub a bedoelde personen, die tevens gedurende een bepaald aantal dagen steun krachtens een steunregeling hebben genoten;
- zij, die reglementair op uitkeering uit een werkloosheidskas nog geen recht hadden;
- ongeorganiseerden d. w. z. niet-leden van een werkloosheidskas.

Regel was, dat het Rijk van den steun aan de sub a genoemden de helft vergoedde, van den steun aan de sub b, c en d genoemden niets.

De maximum-uitkeeringsbedragen werden in de circulaire genoemd. Zij hingen af van de gemeenteklasse en waren verschillend voor gehuwden (kostwinners) en kostgangers. Wanneer een ondersteunde of een lid van zijn gezin inkomsten had, werd $\frac{2}{3}$ daarvan op den steun in mindering gebracht. Voorts was bepaald, dat gehuwden (kostwinners) en kostgangers niet meer zouden mogen ontvangen dan resp. 65 en 60 pCt. van hun loon. Uit elk gezin mocht slechts één persoon ondersteuning ontvangen. Ongehuwde vrouwen (niet-kostwinsters) die voor huishoudelijke werkzaamheden geschikt waren, kregen geen steun.

Voor de hierboven sub b, c en d genoemde categorieën golden lagere uitkeeringen dan voor de uitgetrokkenen.

De duur der uitkeering was voor uitgetrokkenen bepaald op resp. 24 en 18 weken voor gehuwden (kostwinners) en kostgangers.

Waar het aantal ondersteunden van genoegzaam belang was, werden commissies voor steunverleening in het leven geroepen (waarin ook de arbeiders vertegenwoordigd waren) die over toekenning van steun beslisten. Zij moesten daarbij met de behoeften der gezinnen, geval voor geval te beoordeelen, rekening houden.

In den loop van 1922 werd de algemeene machtiging aan de gemeentebesturen ingetrokken en bepaald, dat verdere steunverleening met Rijkssubsidie slechts zou mogen geschieden na toestemming van den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Het is hier de plaats om te vermelden, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken er zich steeds tegen heeft verzet, dat steun zou worden verleend aan uitgetrokken typografen, omdat z. i. de werkloosheid in de grafische bedrijven, althans ten deele, een gevolg was van de prijsvereenkomst, waarvan de handhaving steunt op het bestaande collectief contract. De gevolgen van dat contract behoorden, naar de Minister meende, in hun geheel omvang te worden gedragen door de beide partijen, die het contract sloten en niet door de Overheid, Staat en Gemeenten. Eene steunverleening aan deze personen zou dan ook c. q. moeten plaats hebben overeenkomstig de Armenwet.

Deze aangelegenheid bracht de heer van den Tempel bij zijne interpellatie op 15 November 1922 opnieuw in de Tweede Kamer ter sprake. Nadat nog door de heeren Smeenk, Snoeck Henkemans, Schaper, Kuiper, Marchant en Mej. van Dorp, vertegenwoordigers van verschillende richtingen, hierover het woord was gevoerd, en gewezen op de onjuistheid van het tot dusver ingenomen standpunt, diende de heer van den Tempel een motie in (door den Minister overbodig genoemd) waarbij de Kamer uitsprak, dat het niet wenschelijk is, bij de steunverleening uitzonderingsmaatregelen toe te passen ten aanzien van de werklooze typografen en de Regeering verzocht haar houding dienaangaande nader te overwegen.

Deze motie werd aangenomen zonder hoofdelijke stemming.

Bij circulaire van 19 Dec. 1922 werden de vroeger verschenen circulaire opnieuw samengevat en daarin vindt men dus de regeling, zooals zij thans geldt.

Het groote verschil met de vorige regeling is, dat de toekenning van subsidie aan de gemeenten slechts geschiedt, indien en voorzover de financieele toestand der gemeente daartoe aanleiding geeft en als geen of niet voldoende werk kan worden verschaft.

Voorts zijn de tarieven van ondersteuning niet in de regeling opgenomen, doch moeten de gemeenten te dien aanzien den Minister voorstellen doen.

Deze tarieven (weekbedragen) zijn intusschen niet ongewijzigd gebleven, hetgeen het volgende overzicht moge aantonen.

Jaar	Gehuwden en kostwinners in gemeenteklasse			Kostgangers in gemeenteklasse			Ongehuwden bij ouders thuis in gemeenteklasse		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
1921	Gld. 15,—	Gld. 13,50	Gld. 12,—	Gld. 11,—	Gld. 10,—	Gld. 9,—	Gld. 5,50	Gld. 5,—	Gld. 4,50
1922	13,50	12,—	11,—	10,—	9,—	8,—	uitgesloten van steun		

Aan gehuwden en kostwinners werd boven deze bedragen, zoowel in 1921 als in 1922, een bedrag toegekend voor elk gezinslid boven twee (tot een maximum van tien) groot in gemeente 1e, 2e en 3e klasse resp. f 1,50, f 1,35 en f 1,20.

Zooals reeds werd opgemerkt, is voor 1923 geen algemeen geldend tarief vastgesteld. De bedragen der ondersteuning zullen echter eer lager zijn dan hooger.

Men kan dus hieruit zien een streven om de subsidieering van Rijkswegen in de kosten van gemeentelijke steunregelingen, die slechts een overgangsmaatregel is, zoo beperkt mogelijk te houden. Eerlang toch zal men moeten terugkeeren tot den regel: of werkloosheidszorg of armenzorg. In dit verband moge worden melding gemaakt van een besluit van Ged. Staten van Friesland van 18 Januari 1923, waarbij niet werd goedgekeurd een besluit van den gemeenteraad van Leeuwarden om een commissie in te stellen om aan werklozen uit de gemeentekas steun te verleenen, o. a. omdat het strijdt met art. 30 der Armenwet, dat voorschrijft, dat op verzoeken om ondersteuning moet worden beslist door het bestuur van de burgerlijke instelling van weldadigheid. Ged. Staten oordeelden, dat, wanneer de zorg voor werklozen niet kan worden ondergebracht onder de door Wet en Kon. besluit geregelde werkloozenzorg, er voor de Regeering slechts deze twee wegen openstaan: of de regeling uit te breiden door wijziging van Wet en Kon. besluit of de zorg te rangschikken onder en te behandelen als individualiseerende armenzorg, waarvoor de bepalingen der Armenwet gelden. Deze diende te worden gehandhaafd en bleek zij niet houdbaar, te worden gewijzigd.

Voorzover de gemeenten geen subsidie van Rijkswegen in de kosten harer werkloozenuitkeeringen ontvangen, zijn zij uiteraard niet wettelijk gebonden aan de bepalingen die in bovengenoemde ministerieele circulaire voorkomen. Het preventieve toezicht van Gedeputeerde Staten en het repressieve Koninklijke vernietigingsrecht kunnen voorkomen, dat maatregelen van gemeentebesturen te dezen aanzien, hoe goed op zichzelf ook bedoeld, niettemin een verkeerde uitwerking hebben.

Een combinatie van beide systemen: verzekering en steunregeling, vindt men in de door sommige gemeentebesturen toegekende toeslagen op uitkeeringen uit werkloozenkassen. Uit het niet goedkeuren (in beroep) door de Kroon van een besluit van den raad der gemeente het Bildt, strekkende om zoodanige toeslagen te geven (K. B. van 21 October 1921) bleek, dat de Regeering deze aanvulling niet gewenscht achtte. Latere besluiten van dien aard werden geschorst en ten slotte door de gemeentebesturen ingetrokken, zonder dat het tot vernietiging behoefde te komen.

Bij de interpellatie van den Tempel heeft de Regeering zich over deze zaak nader verklaard. Minister Aalberse zeide nl.:

„Men kan hier niet twee regelingen door elkaar laten loopen. Men heeft de verzekering, die men wil behouden, maar dan moet men ook het zuivere beginsel van verzekering, dat uitgekeerd wordt, afgezien van de grootte van het gezinsinkomen, laten gelden, niet alleen dan wanneer dat in het financieel voordeel is van dengeen, dien het treft, maar ook dan wanneer dit niet in zijn voordeel is en hij misschien buiten de verzekering een hooger bedrag zou krijgen. Ik acht het een gevaarlijk precedent, wanneer wij in dit geval van het verzekeringsbeginsel op grond

van philanthropische overwegingen zouden afwijken, hetgeen bovendien zeker niet in het belang zou zijn van een gezonde ontwikkeling der werkloosheidsverzekering."

"Ik wil er echter wel bijvoegen, dat, wanneer er zeer bijzondere omstandigheden aanwezig zijn, waardoor een gemeentebestuur ten deze een speciale regeling voor een geval meent te moeten treffen, de Regeering zich in dat geval daartegen in de toekomst niet zal verzetten. Dit is dan echter zuiver gemeentelijk, maar in de verzekeringskassen kan van het verzekeringsbeginsel niet worden afgeweken."

Vooraf voor groote gezinnen schijnen de uitkeeringen uit de werkloozenkassen, zooals deze thans zijn, wel wat laag te zijn en zoo is te verklaren de drang, die er voornamelijk van arbeiderszijde op de gemeentebesturen wordt uitgeoefend, om door toelagen van gemeentewege de uitkeeringen wat te verhoogen.

Reeds meermalen zijn er stemmen opgegaan om in dezen tijd de verzekering als zoodanig stop te zetten en haar tijdelijk door een steunregeling te vervangen, totdat, bij het aanbreeken van meer normale tijden, de verzekering tot regelmatig functioneeren weder in staat zal zijn. Over het voor en tegen van een dergelijken maatregel wil ik hier niet uitwijden, doch wel wil ik erop wijzen, dat het niet onomstootelijk vaststaat, dat, zooals veelal beweerd wordt, deze maatregel goedkoop is.

De uitkeeringen krachtens steunregelingen zijn, vooral voor talrijke, jonge gezinnen, in den regel hooger dan die uit de werkloozenkassen, de uitkeeringsduur is langer, den wachttijd kent men niet. Daartegenover staan de gevallen, dat een steunuitkeering hetzij niet, hetzij slechts gedeeltelijk wordt gegeven als er gezinsinkomsten zijn. Maar wat vooral van belang is, de arbeiders betalen in de kosten der steunregelingen niets, doch wel een belangrijk deel in de kosten der verzekering, hetgeen op den duur een aanzienlijk kapitaal uitmaakt.

Goede, vergelijkbare gegevens op dit punt ontbreken helaas.

H. J. MORREN.

Februari 1923.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

Eenige vraagstukken met betrekking tot de organisatie van het Britsche Rijk. (Slot).

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 17 Maart 1922:

Toen de kwestie der *landverhuizing naar de andere deelen van het Rijk*¹⁾ hier na den oorlog voor het eerst werd opgeworpen, werd zij bijna geheel beschouwd als een vraagstuk, hoe de mannen en vrouwen, die — doordat zij direct of indirect bij de oorlogvoering betrokken waren geweest — smaak in het leven in de open lucht hadden gekregen en zich derhalve in één der Dominions wilden vestigen, in staat te stellen zulks te doen. Eerst langzamerhand stelde de economische depressie de regeering voor de bredere vraag, waardoor de huidige emigratiepolitiek als de logische ontwikkeling van de pogingen tot meer juiste verdeling van de bevolking over het geheele Rijk beschouwd kan worden.

Te dezen aanzien vertoont de publieke opinie van thans overeenkomst met die in de jaren na den Napoleonischen oorlog. Toen als nu had men het gevoel dat het land overbevolkt was en gelijk nu werd in twee richtingen naar verbetering gestreefd. In de eerste plaats werd aangedrongen op kleinere gezinnen. Het is waar, dat kunstmatige beperking der geboorten geen deel van Malthus' leer uitmaakt, terwijl zij thans van vele zijden wordt bepleit, doch anderzijds bestaat er ten opzichte van het vraagstuk, dat aan dit alles ten grondslag ligt, veel overeenstemming. Het tweede punt, waarop deze bestaat is de bevordering der emigratie naar de andere deelen van het Rijk.

¹⁾ [Vergelijk pgn. 591 en 611 van den vorigen jaargang. — Red.]

Indien men dit vraagstuk in het algemeen beziet doen zich twee groote moeilijkheden voor. In de eerste plaats zijn de emigranten in groote hoofdzak steden, terwijl de Koloniën voor alles personen verlangen, bereid en geschikt voor landarbeid. De tweede algemeene moeilijkheid is het gezinsvraagstuk, aangezien de ervaring heeft geleerd, dat zelfs daar, waar de man met zijn gezin bereid is zich op het platteland te vestigen, het voor hem niet gemakkelijk is werk te vinden tegen een loon, dat zijn geheele gezin in staat stelt ervan te bestaan. Het vraagstuk is er dus in het algemeen een van opleiding en kapitaal.

Ofschoon de emigrantenstroom naar de Dominions, voor den oorlog eenigszins rijkelijker ging vloeien, bleven de Vereenigde Staten het groote aantrekkingscentrum.

Sinds den oorlog is men nog aan andere vraagstukken dan bovengenoemde twee aandacht gaan schenken en wel in de eerste plaats aan de bevordering der emigratie van vrouwen en vervolgens aan die van kinderen, opdat deze opgevoed zouden worden in een omgeving, die hen geschikt maakt voor het leven op het platteland. Door emigratie op jeugdigen leeftijd vermijden zij het moeilijke aanpassingsproces aan vreemde omstandigheden, dat het lot is van de volwassen emigranten.

Nadat de vergadering van de eerste ministers uit de verschillende deelen van het Rijk zich voor samenwerking had uitgesproken en de Engelsche regeering had verzocht zich de noodige volmachten te doen verstrekken, ten einde voor haar deel te kunnen medewerken bij mogelijke plannen van samenwerking, waarover men het eens zou worden, nam het Parlement in 1922 de Empire Settlement Act aan. Krachtens deze wet mag een bedrag van niet meer dan £ 3 miljoen jaarlijks worden uitgegeven voor de in de wet omschreven doeleinden, welke samenwerking omvatten met openbare en particuliere instellingen hier te lande of in de Dominions bij het vormen van ontginnings- en kolonisatieplannen of van plannen voor de vergemakkelijking dezer laatste of van emigratie door tegemoetkoming in de passagekosten, voorschotten voor de eerste periode na aankomst in het nieuwe land, opleiding of anderszins. Niet meer dan de helft van de kosten van een dergelijk plan mag ten laste van de Schatkist komen en het Departement van Koloniën moet zich van de goedkeuring van deze laatste verzekeren, alvorens het zich met eenig plan gaat bezig houden, terwijl bovendien geen hulp zal worden verleend voor een periode van meer dan vijftien jaar na het aannemen van de wet.

Het laatste rapport van het Empire Settlement Committee, het centraal college op dit gebied, bevat zeer veel belangrijk materiaal, hoewel het ook aantoonde, dat er nog zeer veel te doen valt. Met betrekking tot Canada¹⁾ blijkt niet duidelijk, dat de organisatie, welke aan volwassen mannen, hetzij getrouwd of met een gezin, bijstand verleent, voldoende is om het vooruitzicht voor voor emigratie in aanmerking komende personen in Engeland aantrekkelijk te maken. Verklaard wordt echter, dat de toestand ten aanzien van het toezicht op vrouwelijke emigranten voldoende is.

Wat Australië aangaat hier is de toestand niet zoo gunstig als in Canada: „De regelingen voor ontvangst en vestiging van, zoowel als voor de zorg voor emigranten na hun vestiging schijnen aanzienlijk minder volledig te zijn dan in Canada.” Terwijl in Zuid-Afrika²⁾ de regeling met betrekking tot de vestiging van vrouwelijke emigranten voldoende is, maken de economische toestanden in dit gebied het uiteraard ongeschikt voor algemeene emigratie en het is dan ook een feit, dat de Unie van den beginne duidelijk heeft doen blijken, dat door de omstandigheden aldaar

¹⁾ [Vergelijk pgn. 1111 van den vorigen jaargang. — Red.]

²⁾ [Vergelijk pag. 228 van dezen jaargang. — Red.]

samenwerking op den voet, zooals de andere Dominions deze bedoelen, is uitgesloten.

Ondanks den officieelen zegen, dien de kinderemigratie heeft ontvangen, is de arbeidersklasse er sterk tegen, hetgeen blijkt uit de felle critiek onlangs door de Labour Party op het denkbeeld in het Lagerhuis uitgeoefend, terwijl tot dusverre de droom de werkelijkheid in sterke mate heeft overtroffen. De Commissie gaat zoover, op te merken, dat zij weinig verwachtingen koestert ten opzichte van de gunstige ontwikkeling der nieuwe politiek, tenzij de emigratie van kinderen en jeugdige personen in zoodanigen omvang geprikkeld wordt, dat zij een aanzienlijk deel — b.v. niet minder dan een derde — van de geheele emigratie vormt. In Canada alleen worden tienmaal zooveel kinderen gevraagd, als tot dusverre in eenig jaar zijn uitgezonden. Het hoogste getal is tot dusver 1400 per jaar. Het is duidelijk, dat te dezen aanzien nog bijna alles te doen valt.

Tot de *scheepvaart* overgaande, die het tweede, de verschillende deelen van het Rijk samenbindende, groote belang is, te dezen aanzien heeft het Imperial Shipping Committee een belangrijk rapport het licht doen zien. Het college werd in Juni 1920 ingesteld als resultaat van een resolutie der Imperial War Conference van Juli 1918, waarin de meening werd uitgesproken, dat de overeenkomsten op scheepvaartgebied binnen het Rijk een onderzoek vereischten en de instelling van een Imperial Investigation Board tot dat doel wenschelijk was. Deze zou bevoegdheid moeten hebben een onderzoek in te stellen naar vraagstukken met betrekking tot oceaانvrachten en scheepvaartfaciliteiten, alsmede naar verbetering der verbindingen ter zee tusschen de verschillende deelen van het Rijk, speciaal met betrekking tot grootte en type der schepen en de toegangsmogelijkheid voor schepen van een bepaalde tonnage tot de diverse havens.

Behalve een groot aantal speciale klachten heeft de commissie tot dusverre de volgende kwesties onder het oog gezien.

In de eerste plaats die van uniforme wetgeving met betrekking tot de beperking der reedersaansprakelijkheid in de connossementen. Te dezen aanzien is de toestand in de Dominions en hier te lande zeer verschillend. Terwijl in Groot-Brittannië de reeders zich voor bijna geen enkel risico meer aansprakelijk stellen door middel van allerlei clausules in het connossement, is in de Dominions hun positie gelijk aan die van hun collega's in de Vereenigde Staten. De Commissie heeft de wenschelijkheid uitgesproken van een uniforme wetgeving voor het Rijk, die de Britsche reeders ongeveer in de positie zou plaatsen van die in de Dominions.

In de tweede plaats is de kwestie der vrachtrabatten in een afzonderlijk rapport behandeld (Cmd. 1802; 1923).¹⁾ Deze kwestie is sinds de dagen van de Royal Commission on Shipping Rings een twistappel geweest tusschen de regeringen der Dominions en de conferentielijnen zoowel als tusschen deze laatste en afschepers. De regeering van Zuid-Afrika doorbrak het systeem door de mailcontracten als dwanginstrument te gebruiken, terwijl de Australische regeering als speciale grief heeft, dat de staatslijn van het lidmaatschap der conferentie werd uitgesloten, ten gevolge van de Australian Industries Preservation Acts, die vrachtrabatten onwettig verklaren.

Het Shipping Committee wijst erop, dat een oplossing aldus gevonden kan worden, dat afschepers de kës gelaten wordt tusschen het rabatsysteem en het systeem, ten aanzien waarvan men in Zuid-Afrika tot overeenstemming is gekomen, eener regeling tusschen vereenigingen van afschepers en de scheepvaartmaatschappijen. Dergelijke overeenkomsten bepalen, dat afschepers de lijnen volledig zullen steunen, terwijl de laatste zich verbinden tot regelmatige afvaarten en stabiele vrachten. Het hoofdverschil tusschen de twee

stelsels is de afwezigheid van een uitgesteld rabat, aangezien de vracht netto betaald wordt en het verschijnsel der aan afschepers te restitueeren groote bedragen in handen der scheepvaartmaatschappijen, verdwijnt. De Commissie is van meening, dat het in het algemeen niet mogelijk zal zijn dit optie-stelsel in te voeren, zonder daarin tevens strafbepalingen voor contractbreuk op te nemen. Zij wijst er tevens op, dat op iedere handelsroute afschepers stappen behooren te doen, vertegenwoordigende lichamen te vormen, die met de conferenties zullen kunnen overleggen, ten einde twistpunten, voortvloeiende uit overeenkomsten of rabatstelsels, bij te leggen.

In de derde plaats heeft de commissie een voorstel geformuleerd voor de instelling van een *permanente organisatie*, die haar plaats zal innemen. Deze organisatie zal een gesalarieerd voorzitter hebben en zal zoowel den handel en de scheepvaartmaatschappijen als de regeering vertegenwoordigen. De commissie wijst op de noodzaak te voorkomen, dat het werk van dit nieuwe college ten deele samenvalt met dat van de reeds bestaande departementen, een noodzaak, waarvan haar eigen ondervinding in de laatste jaren haar heeft overtuigd.

DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer treft men aan het overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen over de maand Februari 1923, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van Februari 1922.

De oorlogswinst- en verdedigingsbelastingen brachten tot dusver in totaal op f 1.127.691.570, waarvan f 791.805.104 op rekening komt van eerstgenoemde heffing.

De gewone middelen brachten in de afgelopen maand f 35.915.105 op tegen f 30.138.215 in Februari 1922 en vertoonden mitsdien een vooruitgang van f 5.776.890, wanneer men de opbrengst van den tabaksaccijns ad f 1.414.694, welke in Februari 1922 nog geen baten afwierp, mede in aanmerking neemt. De totale opbrengst in de afgelopen maand overtrof de raming met een bedrag van f 2.127.188.

De opbrengst over de eerste twee maanden van 1923, den tabaksaccijns in aanmerking genomen, overtrof de opbrengst over de overeenkomstige maanden van 1922 met een bedrag van f 10.036.577, terwijl de raming met een bedrag van f 5.997.412 werd overschreden.

Dat de opbrengst over de eerste twee maanden van 1923 bijna 6 miljoen gulden boven de raming bleef, is geheel te danken aan de ontvangsten uit de Rijksinkomstenbelasting. Deze ontvangsten bedroegen f 9.875.060 meer dan de raming. De overige middelen brachten derhalve f 3.877.648 minder dan de raming op. Neemt men in aanmerking, dat in de ontvangsten uit de Rijksinkomstenbelasting de economische inzinking nog niet tot uitdrukking komt en dat die ontvangsten bovendien zoowel door vermindering van den achterstand als door het systeem der voorloopige aanslagen een abnormaal karakter dragen, dan blijkt wel, dat er geen aanleiding bestaat uit den loop der middelen over de eerste twee maanden van 1923 optimistische conclusies te trekken voor de toekomst.

In vergelijking met Februari 1922 vertoonden in Februari 1923 alle directe belastingen met uitzondering van de vermogensbelasting een hooger opbrengstcijfer.

Bij de vergelijking van de ontvangsten uit de Rijksinkomstenbelasting mag echter niet uit het oog worden verloren, dat de bedragen zich als volgt over de verschillende dienstjaren splitsen:

	Jan. en Febr. 1922	Jan. en Febr. 1923
1920/1921	f 3.071.663	f 1.348.912
1921/1922	„ 14.165.894	„ 6.507.803
1922/1923	—	„ 13.685.070

Opvallend is de sterke toeneming van de dividend-

¹⁾ Vergelijk pag. 250 van dit nummer. — Red.

en tantiëmelasting. Den laatsten tijd toch liep dit middel sterk terug; zoo was de vorige maand de opbrengst slechts f 637.031 tegen f 1.169.516 in Januari 1922. Waarschijnlijk is de hooge opbrengst te danken aan eenige bijzonder groote aanslagen.

Van de accijnzen brachten de suiker- de zout- en de geslachtaccijnzen meer op dan in de overeenkomstige maand van het vorig jaar. De meerdere opbrengsten bedroegen respectievelijk f 318.118, f 26.936 en f 60.501. Voor de verhooging van den suikeraccijnzen is geen bepaalde oorzaak aan te geven, evenmin als voor die van den geslachtaccijnzen. De verhooging van den zoutaccijnzen staat waarschijnlijk in verband met het feit, dat de invoer van Duitsch zout als gevolg van de beperking van het verkeer vertraging ondervindt, waardoor meer binnenlandsch zout gekocht wordt.

De zegelrechten brachten f 1.421.816 op, tegen f 1.148.501 in Februari 1922. Dat de beursbelasting f 322.587 opbracht tegen f 138.979 het vorig jaar, wijst er op, dat de handel ter beurze toeneemt. De registratierechten verminderden van f 2.133.652 tot f 1.417.722.

Ten slotte zij nog vermeld, dat de invoerrechten en de loodsgelden onderscheidenlijk toenamen met f 122.620 en f 40.613. De statistiekrechten daarentegen leverden voor de schatkist in de afgelopen maand f 11.338 minder op dan in Februari 1922. Voor deze verschillen is moeilijk een bepaalde reden op te geven.

AANTEKENINGEN.

Tijdelijke beperking van den invoer van Schoenwerk. — Het Centraal Bureau voor de Statistiek publiceert onderstaand overzicht van de productie der schoenindustrie:

Jaar.	I. Alle ondernemingen, welke aan het Bureau opgaven verstrekten en in het jaar van telling minstens 1000 paren vervaardigden.				IV. Uitsluitend Kaatsheuvel. Ondernemingen, welke in het jaar van telling minstens 1000 paren vervaardigden.			
	Aantal ondernemingen.	Aantal arbeiders op plm. 15 Sept.	Aantal paren $\times$ 1000.	Verkoopwaarde $\times$ f 1000.	Aantal ondernemingen.	Aantal arbeiders op plm. 15 Sept.	Aantal paren $\times$ 1000.	Verkoopwaarde $\times$ f 1000.
1913	—	—	—	—	—	—	—	—
1917	533	—	6.860	45.309	131	—	1.273	6.651
1919	383	8.827	4.929	51.044	85	1.125	616	5.741
1921	338	8.468	4.992	39.478	73	1.076	627	4.636

Jaar.	II. Ondernemingen, welke op plm. 15 Sept. 1921 meer dan 100 arbeiders in dienst hadden en over 1913, 1917, 1919, 1921 en 1922 opgaven verstrekten.				III. Ondernemingen, welke op plm. 15 Sept. 1921, 50—100 arbeiders in dienst hadden en over 1913, 1917, 1919, 1921 en 1922 opgaven verstrekten.			
	Aantal ondernemingen.	Aantal arbeiders op plm. 15 Sept.	Aantal paren $\times$ 1000.	Verkoopwaarde $\times$ f 1000.	Aantal ondernemingen.	Aantal arbeiders op plm. 15 Sept.	Aantal paren $\times$ 1000.	Verkoopwaarde $\times$ f 1000.
1913	15	—	1.698	5.354	24	—	1.063	3.162
1917	15	—	1.851	13.378	24	—	1.203	8.755
1919	15	2.388	1.540	17.030	24	1.507	910	9.321
1921	15	2.410	1.514	13.186	24	1.678	982	7.881
1922	15	1.377	1.312	9.372	24	1.073	824	5.357

Het Bureau voorziet de cijfers van de volgende toelichting:

Ten aanzien van de tellingen over 1913 en 1917 kan in het algemeen gezegd worden, dat, bij gebreke van een bedrijfstelling, niet alle ondernemingen bekend waren; voorts, dat over het geheel alleen dan nadere inlichtingen over de ontvangen opgaven zijn ingewonnen, wanneer er tusschen de waarde en de hoeveelheden der productie of tusschen de hoeveelheden producten en verbruikte materialen geen redelijke verhouding bestond. Dikwijls moest bij gebreke

van eene behoorlijke boekhouding met een schatting der verlangde gegevens genoegen genomen worden. Daar met betrekking tot 1913 in tal van gevallen in het geheel geen opgaven verkregen konden worden, zijn voor dat jaar alleen de cijfers nopens de grootere fabrieken in den staat opgenomen. Aangenomen kan worden, dat de gegevens over 1917 betrouwbaarder en vollediger zijn dan die over 1913, omdat de boekhoudingen der schoenfabrikanten onder den drang der crisismaatregelen wel verbeterd waren.

Aan de gegevens over 1919 kan meer waarde dan aan die der vroegere jaren worden toegekend, aangezien toen vele ondernemingen, waaronder in de eerste plaats die, welke opgaven niet door briefwisseling verbeterd en aangevuld konden worden, bezocht zijn.

Het onderzoek over 1921 vond in hoofdzaak op dezelfde wijze plaats als dat over 1919; het is op dit oogenblik door bijzondere omstandigheden nog niet geheel beëindigd, zoodat de over 1921 hierbij verstrekte gegevens een voorloopig karakter dragen. Aangezien evenwel de opgaven van meer dan twee derde (waaronder vrijwel alle ondernemingen, welke in 1921 met minstens 50 arbeiders hebben gewerkt), der voor telling in aanmerking komende ondernemingen reeds zijn gecontroleerd, zullen de definitieve cijfers waarschijnlijk niet belangrijk van de voorloopige afwijken.

De voorloopige cijfers over 1922 zijn hoofdzakelijk ter plaatse door het Bureau verzameld. Zij werden, in verband met den beschikbaren tijd, uitsluitend gevraagd aan de ondernemingen, welke op $\pm$ 15 September 1921 minstens 50 arbeiders in dienst hadden en ook over 1913, 1917, 1919 en 1921 inlichtingen verstrekten.

De boekjaren van sommige ondernemingen vallen niet samen met de kalenderjaren. Dientengevolge hebben de opgaven over 1922 in deze gevallen betrekking op een gedeelte van 1921 en een gedeelte van 1922.

Ten aanzien van de aantallen arbeiders zij opgemerkt, dat in 1919 de thuiswerkers in vasten dienst zijn medegemeld, in 1921 en 1922 daarentegen niet.

Het aantal arbeiders op $\pm$ 15 September 1922 betreft uitsluitend hen, die toen inderdaad werkzaam waren. Het kwam meermalen voor, dat de arbeiders wegens slappe beurtelingen werkten; zij, die op genoemden datum niet werkten (wachttijd hadden, enz.), zijn niet medegemeld.

De aantallen paren (en de waarden) op den staat vermeld, hebben betrekking op de gefabriceerde en niet op de verkochte artikelen.

Ad rubriek I. Deze rubriek bepaalt zich tot de ondernemingen, welke minstens 1000 paar schoenen vervaardigen, omdat in 1921 de kleinere ondernemingen buiten de telling vielen.

Voor 1921 zijn nog geen opgaven ontvangen van 15 ondernemingen van betrekkelijk kleinen omvang.

Ad rubriek II en III. Deze rubrieken stellen in staat tot vergelijking van de productie van resp. 15 en 24 ondernemingen, voor welke over de vijf jaren gegevens beschikbaar zijn. Deze cijfers zijn tot en met 1921 definitief.

Volledigheidshalve zij medegedeeld, dat er in 1921 in totaal 17 ondernemingen waren met meer dan 100 arbeiders.

Ad rubriek IV. Deze rubriek betreft uitsluitend Kaatsheuvel, het grootste centrum van midden- en kleinbedrijf der schoenindustrie. De cijfers van 1921 zijn, op die van 1 onderneming na, definitief. De productie in 1913 is op grond van onvolledigheid uit den staat weggelaten. Over 1913 konden slechts van 52 ondernemingen inlichtingen verkregen worden; deze produceerden in dat jaar 740.000 paar.

Indien men uit bovenstaande gegevens den prijs per paar in de diverse jaren berekent en voor deze, alsmede voor totale verkoopwaarde en productieindexcijfers berekent, verkrijgt men het volgend overzicht. Voor de groepen II en III is zoowel 1913 als 1917 als uitgangspunt genomen.

Jaar.	I*)				IV*)			
	Indexcijfers			Prijs per paar in guldens	Indexcijfers			Prijs per paar in guldens
	Paren $\times$ 1000	Verkoopwaarde $\times$ f 1000	Prijs per paar		Paren $\times$ 1000	Verkoopwaarde $\times$ f 1000	Prijs per paar	
1917.	100	100	100	f 6.60	100	100	100	f 5.22
1919	71.9	112.6	157.0	„ 10.36	48.4	86.3	178.4	„ 9.32
1921	72.8	87.1	119.8	„ 7.91	49.4	69.7	141.9	„ 7.30

*) Voor de hieronder vallende ondernemingen, verg. men vorenstaande staatjes.

Jaar.	II*)				III*)			
	Indexcijfers			Prijs per paar in guldens	Indexcijfers			Prijs per paar in guldens
	Paren × 1000	Verkoop- waarde × f 1000	Prijs per paar		Paren × 1000	Verkoop- waarde × f 1000	Prijs per paar	
1917	100	100	100	f 7.22	100	100	100	f 7.28
1919	83.2	127.3	153.1	„ 11.06	75.6	105.4	140.7	„ 10.24
1921	81.8	98.6	120.5	„ 8.71	81.6	90.0	110.3	„ 8.03
1922	70.9	70.05	98.9	„ 7.14	68.5	61.2	89.3	„ 6.50

Jaar.	II*)				III*)			
	Indexcijfers			Prijs per paar in guldens	Indexcijfers			Prijs per paar in guldens
	Paren × 1000	Verkoop- waarde × f 1000	Prijs per paar		Paren × 1000	Verkoop- waarde × f 1000	Prijs per paar	
1913	100	100	100	f 3.15	100	100	100	f 2.97
1917	109.0	249.9	229.1	„ 7.22	131.2	276.9	245.1	„ 7.28
1919	90.7	318.1	350.7	„ 11.06	85.6	294.8	344.8	„ 10.24
1921	89.2	246.3	276.2	„ 8.71	92.4	249.2	270.4	„ 8.03
1922	77.2	175.0	226.5	„ 7.14	77.4	169.4	218.9	„ 6.50

*) Voor de hieronder vallende ondernemingen verg. men vorenstaande staatjes.

De moeilijkheid der industrie is: te hoge productiekosten, om met den goedkoopsten invoer te kunnen concurreren.

Wanneer men bovenstaande prijzen per paar in 1922 vergelijkt met die van geïmporteerd schoenwerk, welke de M. v. A. noemt voor Januari, Februari en de eerste twee weken van Maart 1923, nl. resp. f 3.20, f 2.95 en f 3.27, dan moeten de prijzen van het Nederlandsche schoeisel, gelijke kwaliteit voorondersteld, nog zeer aanzienlijk dalen, wil concurrentie mogelijk worden.

Noch de M. v. T., noch de M. v. A. bevatten echter gegevens, voldoende om te beoordeelen, of de productiekosten werkelijk een minimum hebben bereikt. Een gemiddeld loonniveau in 1923 van 102 pCt. boven 1914 (M. v. T.) wekt eenigen argwaan. Intusschen kan hier geen definitief oordeel worden uitgesproken, daar op de vraag, of de loonen in deze beide jaren „redelijk” waren (in den zin van verband hielden met andere loonen in de streek, waar de industrie gevestigd is, den vorm, waarin zij wordt uitgeoefend en de belooning van ander werk, waarvoor dergelijke bekwaamheid wordt vereischt), bij gebrek aan gegevens geen antwoord kan worden gegeven. Over de verdere productiekosten ontbreken alle opgaven.

Het effect dezer hoge kosten is een gedaalde productieomvang, bij de fabrieken van tabellen II en III in 1922 slechts ruim 77 pCt. van dien van 1913 bedragende. Volgens de M. v. T. is hierbij nog een deel productie op voorraad. Met dat al is van een vernietiging der binnenlandsche productie door de buitenlandsche concurrentie toch geen sprake! Gegeven de malaise in de klompenindustrie (M. v. A.) is de onderstelling niet gewaagd, dat de goedkoopste schoenen ten deele de klompen vervangen en dus niet in hun vollen omvang concurrentie voor de schoenindustrie beteekenen.

Het verschil met het hoogtepunt in 1917 bedraagt aanzienlijk meer. De kunstmatige bescherming der oorlogsjaren heeft wellicht ook geleid tot een vergroting van de capaciteit der schoenindustrie, als van zoovele andere, waarop thans eens noodzakelijk redres moet volgen. Het argument van te snelle uitbreiding in oorlogsjaren, dat de M. v. A. tegen bescherming der klompenindustrie aanvoert, geldt dus allicht ook ten deele voor de schoenindustrie.

Zeer interessant zijn verder de cijfers uit de oorlogsjaren. Terwijl de productieomvang van 1917 tot 1919 daalt met resp. 28,1, 52,6, 16,8 en 24,4 pCt. van die in 1917 (Tabellen I, IV, II en III) stijgen de prijzen per paar met resp. 57,0, 78,4, 53,1 en 40,7 pCt. Het

ligt voor de hand hier te concludeeren tot een afschrikken van koopers door te hooge prijzen. Inkrimping der productie, blijkens de cijfers van Tabellen II en III zelfs tot 9,3 resp. 14,4 pCt. beneden den omvang van 1913, leverde toen blijkbaar geen bezwaar op, ondanks de naar blijkt uit de cijfers voor 1917 t.o.v. 1913 vergrootte capaciteit van middengroot- en grootbedrijf. Wellicht, dat ook verband gelegd kan worden tusschen de in de M. v. A. gereleveerde uitbreiding der klompenindustrie in de oorlogsjaren en deze inkrimping der schoenenconsumptie. Want al hebben de cijfers van het C. B. S. slechts betrekking op gefabriceerde en niet op verkochte hoeveelheden, toch zal bij een conjunctuur als die van 1919 wel niet van productie op voorraad sprake zijn geweest!

Vergelijkt men nu de productiecijfers van middengroot- en grootbedrijf in 1922 met die over 1919, dan wordt de daling, derhalve ook de huidige toestand, veel minder ernstig dan bij vergelijking met 1913. Met de thans volgens de M. v. T. plaats vindende productie op voorraad dient echter rekening te worden gehouden.

De zoo juist vermelde cijfers roepen de herinnering wakker aan den gouden tijd der schoenindustrie, den tijd, toen het ook den wollenstoffenfabrikanten, sinds lang kandidaten voor protectie, zoo naar den vleeze ging.

Zijn de reserves, voor de vorming waarvan toen alle gelegenheid heeft bestaan, reeds geheel opgeteerd? Op deze vraag o.m. mag de gemeenschap toch een antwoord verlangen, alvorens zij de schoenindustrie gaat steunen. De van regeeringswege aangevoerde onvolledige gronden wettigen den voorgestelden maatregel niet. Zoolang belanghebbenden niet steviger argumenteeren bestaat er geen reden om de consumenten binnen vier jaren voor de tweede maal het kind van de rekening te doen worden. — W.

1) Het is niet duidelijk, hoe de M. v. T. kan spreken van een productie in 1919, die zeer normaal was en die van 1913 slechts met 14 pCt. overtrof.

Oceaanvrachten en het Rabatsysteem. — In verband met het artikel over dit onderwerp op pag. 250 van dit nummer, volgt hieronder de tekst van het

Memorandum of Agreement between the undersigned South African shippers and the undersigned regular Steamship Lines trading to the Union Ports of South Africa.

1. This Agreement is entered into for the purpose of maintaining regular Steamship services from the United Kingdom and the Continent (Bordeaux to Hamburg, both inclusive) to the South African Union Ports, with stability of freight and equality of rates to large and small shippers alike, and in fixing the rates regard shall be had to the rates in other Overseas Regular Trades.

2. The undersigned Shipowners hereby agree to supply Steamers to maintain the present regular berth sailings to the Union Ports of South Africa, and to provide sufficient tonnage for the ordinary requirements (including a natural increase) of the trade. Steamers to sail on the advertised dates as far as practicable, full or not full.

3. The rates of freight upon the revival of the Agreement shall be the following basis berth rates which have been agreed with the South African Trade Association:—

Capetown Mossel Bay)
and East London
Algoa Bay. and Natal.

Goods rated in present Tariff at
90s.— (Capetown basis) . . . . . 80s. 85s.
Goods rated in present Tariff at
70s.— (Capetown basis) . . . . . 60s. 65s.

Mail Steamer rates (exclusive of primage) shall not be more than 5s. per ton in advance of rates by other steamers.

The above rates come into force after the 31st March, 1919 (with 5 per cent. primage in respect of Mail Steamers only), but without rebates for all descriptions of cargo. The Shipowners reserve liberty to revise rates as circumstances may require, but they shall not without consultation with the South African Trade Association make any general alternation in rates. In the event of no mutual

1) *Note.*—These rates have been subsequently revised by Agreement with the South African Trade Association.

agreement for an alternation in rates being reached the matter shall then be submitted to arbitration.

4. In consideration of the Shipowners supplying and maintaining the regular services, the undermentioned Shippers agree to give their entire support to the undermentioned Steamship Lines from the United Kingdom and Continent (as defined in Clause 1).

5. In the event of anything occurring to disturb the stability and equality of rates the undersigned Shipowners will forthwith take effective measures in consultation and agreement with the South African Trade Association to protect the interests of the Signatory Shippers, and should no agreement be arrived at within fourteen days then any of the signatories thereto may withdraw from this Agreement upon giving thirty days' notice, but such notice shall be void if during the currency of same an agreement is arrived at. It shall, nevertheless, be competent for the parties by mutual consent to extend the time, for a period not exceeding thirty days, for the purpose of arriving at an agreement, and any notice of withdrawal given shall be void if during such extension an agreement is arrived at; but such withdrawal shall not invalidate this Agreement between the remaining signatories.

6. This Agreement shall not apply to large parcels of cargo not being merchants' berth cargo, but the shipowners agree not to make special arrangements at preferential rates to the prejudice of those shippers signing this agreement, as regards the carrying off of such cargo, except with concurrence of the South African Trade Association. This shall not apply to railway material. In the event of any disagreement between the Shipowners and the South African Trade Association as to what is not merchants' berth cargo, the same to be submitted to arbitration.

7. The shipowners shall be at liberty to suspend their obligations under this contract in the event of any declaration of war, or of war breaking but between any two or more first-class powers, or in the event of any revolution, riot, civil commotion, strike, lock-out, or labour dispute rendering it impracticable for them to carry out the said obligations.

8. The shipowners undertake not to carry cargo on ship's account, except coals to fill up.

9. Notwithstanding anything in this Agreement any shipper shall be at liberty to ship by sailing vessels.

10. All alterations in and additions to the tariff of rates of freight to be communicated to the South African Trade Association as hitherto.

11. Shippers signing this Agreement are to give the shipowners a list of marks on whose behalf they are willing to come under this Agreement, and if there be any corporations, companies, firms or individuals for whom the said shippers act who refuse to come into this Agreement, the said signing Shippers shall not be prejudiced thereby so far as their declared assenting marks are concerned, and the same shall apply to any withdrawal allowed by the terms of this Agreement.

12. This Agreement is to continue to 31st December, 19... and is subject to six months notice thereafter by any of the parties hereto for themselves only; provided, however, that in the event of this Agreement not securing stability and equality of rates (apart from Clause 5), the shipowners and the South African Trade Association shall meet to discuss the situation, with a view to such modification being made as may be considered necessary, and in the event of no satisfactory agreement being arrived at, any of the signatories hereto, for themselves only, may withdraw therefrom on giving three months' notice; and provided further that this Agreement may be terminated by any of the parties for themselves only, on giving fair and reasonable notice in the event of its being held to be a contravention of the Post Office Act, 1911. The Union-Castle Mail Steamship Company, Limited, may withdraw from this Agreement on giving fair and reasonable notice, but their withdrawal shall not otherwise terminate this Agreement, and Shippers shall have the liberty to ship by the Union-Castle Mail Steamship Company, Limited, from the Continent, Middlesbrough, London and Southampton.

(Merchant's Signature) .....
(Steamship Lines) .....
Date ..... 19....

Ruimtegebrek verhindert ons het tweede gedeelte van het Chronologisch overzicht van de verlagingen, welke de tarieven voor het vervoer van goederen, over de Nederlandsche Spoorwegen sinds Juni 1921 hebben ondergaan, te plaatsen. — Red.

OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN.

(In Gulden).

	Februari 1923	Sedert 1 Januari 1923	Overeenkomstige periode 1922
<i>Directe belastingen.</i>			
Grondbelasting	433.258	1.121.313	1 075.482
Personeele belasting ..	1.394.471	3.458.616	2.516.557
Inkomstenbelasting ..	10.681.853	21.541.785	17.321.595
Dividend en tantième belasting	3.322.476	3.959.507	1.828.882
Vermogensbelasting ..	446.472	979.209	1.626.099
<i>Accijnzen.</i>			
Suiker	3.237.383	7.064.478	7.595.732
Wijn	44 073	109 986	138.543
Gedistilleerd	3.838.705	7.510.174	9.285.247
Zout	122 954	299.945	217.348
Bier	257.076	538.590	591.462
Geslacht	745.502	1.655.738	1.460.244
Tabak	1.414.694	3.514.143	—
Belast. op speelkaarten	9.453	16.075	15.197
<i>Indirecte belastingen.</i>			
Zegelrechten	1.421.816 ^a	2.892.443 ^a	2.681.484
Registratierechten	1.417.722	2.967.865	3.741.226
Successierechten	3.171.583	8.061.471	5.823.190
<i>Invoerrechten</i>	2.972.163	5.913.476	5.858.711
<i>Gouden en zilveren werken</i>			
Belasting	72.428	146.694	149.288
Essaailoon	71	168	175
<i>Statistiekrecht</i>	257.835	589.381	578.558
Mijnen	68.808	143.954	140.859
Domeinen	162.889	378.132	277.346
Staatsloterij	170.999	188.114	187.443
Jacht en visscherij	335	867	820
Loodsgelden	250.087	521.123	425.182
Totaal	35.915.105	73.573.245	63.536.668

¹⁾ Hieronder begrepen f 322.587 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissonnairs in effecten, enz. (Beursbelasting). ²⁾ Idem f 594.393 ³⁾ Idem f 347.231

BELASTINGEN IN VERBAND MET DE BUITENGEWONE OMSTANDIGHEDEN.

	Februari 1923	Sedert 1 Januari 1923
Verdedigingsbelasting Ia	133.783	293.188
Verdedigingsbelasting Ib	770.304	1.567.081
Verdedigingsbelasting II	2.707.092	5.777.491
	3.611.179	7.637.760
Oorlogswinstbelasting	13.038.449	13.974.111

OPCENTEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	Februari 1923	Sedert 1 Januari 1923	Overeenkomstige periode 1922
<i>Directe belastingen.</i>			
Grondbelasting	88.621	227.327	216.099
Personeele belasting ..	282.209	684.063	541.983
Inkomstenbelasting ..	3.077.319	6.041.794	4.783.814
Vermogensbelasting ..	111.388	244.518	400.528
Dividend- en tantièmebelasting	1.096.417	1.306.637	603.531
<i>Accijnzen.</i>			
Suiker	647.477	1.412.896	1.519.146
Wijn	8.815	21.997	27.709
Gedist. (binn.- en buitl.)	383.871	751.017	928.525
<i>Indirecte belastingen.</i>			
Zegelrecht van buitl. eff.	31.356	51.265	10.949
Totaal	5.727.473	10.741.514	9.032.284

SPLITSING VAN DE OPBRENGST DER GROND-, PERSONEELE-, INKOMSTEN- EN VERMOGENS-BELASTING SEDERT 1 JANUARI 1923.

Dienstjaren.	Grondbelasting.	Personeele belasting.	Inkomstenbelasting.	Vermogensbelasting.
1919/20				70
1920/21	353	15.309	1.348.912	8.472
1921/22	6.409	136.899	6.507.803	36.987
1922/23	1.061.736	3.303.332	13.685.070	933.680
1923/24	52.815	3.076	—	—
Totaal ..	1.121.313	3.458.616	21.541.785	979.209

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned.	Disc. Wissels. 4	18 Juli '22	Zweeds. R.ksbk 5	10 Mrt. '22
Bk.	Bel.Binn.Eff. 4	18 Juli '22	Bk. v. Noorw. 5	17 Aug. '22
	Vrsch. in R.C. 5	18 Juli '22	Zwits. Nat. Bk. 3½	2 Mrt. '22
Bk. van Engeland	3	13 Juli '22	Belg. Nat. Bk. 5½	22 Jan. '23
Duitsche Rijksbk.	12	18 Jan. '23	Bank v. Spanje 5½	18 Mei '22
Bk. van Frankrijk	5½	22 Feb. '23	Bank v. Italië 6	20 Mei '20
Oostenr. Hong. Bk.	8	2 Sept. '22	F. Res. Bk. N.Y. 4½	23 Feb. '23
Nat. Bk. v. Denem.	5	25 Apr. '21	Javasche Bank 3½	1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie				
17 Maart '23	2½-3¼	3	2¼	4-5/8	—	4½-4¾ ¹
12-17 M. '23	2½-3¼	2½-3¼	2¼-½	4-5/8	—	4½-6
5-10 „ '23	3-¾	2½-3¼	2½-½	4-5/8	—	4½-5½
26 F.-3M. '23	3½-5/8	3½-4	2½	4-5/8	—	4½-5½
13-18 M. '22	4½	4-½	3½-½	4-5/8	—	3-4
14-19 M. '21	4½-½	4-5	6¼	4-5/8	—	6-7
20-24 Juli '14	3½-5/16	2¼-¾	2¼-¾	2½-½	2¼	5½-7½

¹) Noteering van 16 Maart.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Londen was ook deze week wederom zeer stationnair. De stemming was iets flauwer maar de koers kwam toch niet onder de 11,89. Ook in New York waren de veranderingen zeer gering. Voor dezen wissel was de stemming echter eerder vaster en de koers liep een paar punten per mille naar boven. Berlijn was onveranderd, meestal werd 0.0121½ genoteerd. De meeste belangstelling was voor francs. Vooral in het midden der week was de stemming vast, zoodat een oogenblik Parijs voor 16,15 werd afgedaan. Wel is waar liep de koers daarna weder tot 15,80 terug, maar heden trad een nieuwe stijging in, die bij onregelmatig verloop en herhaalde wisselingen ten slotte den koers op 16,30 à 16,35 bracht. Ook Belgische francs liepen, zij het met steeds grooter verschil ten nadeele van België, gelijkelijk naar boven. Skandinavisch vast vooral voor Kopenhagen. De overige wissels bijna onveranderd.
20 Maart 1923.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen	Parijs	Berlijn	Weenen	Brussel	New York**)
12 Mrt. 1923..	11.90	15.36	0.0121	0.0035	13.29	2.52½
13 „ 1923..	11.89½	15.27½	0.0121½	0.0035	13.17½	2.52¾
14 „ 1923..	11.89½	15.32½	0.0122	0.0035	13.17½	2.53¼
15 „ 1923..	11.89½	15.60	0.0121½	0.0035	13.37	2.53½
16 „ 1923..	11.89½	16.10	0.0121½	0.0035	13.84	2.53½
17 „ 1923..	11.89½	15.85	0.0122	0.0035	—	—
Laagste d. w. ¹)	11.88½	15.20	0.0121	0.0034	13.10	2.52¼
Hoogste „ „ ¹)	11.90½	16.15	0.0123	0.0038	13.90	2.54
10 Mrt. 1923..	11.89½	15.27½	0.0121½	0.0036	13.17½	2.52¾
3 „ 1923..	11.89½	15.35	0.0112	0.0035	13.46½	2.52¾
Muntpariteit..	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48

^{*)} Noteering te Amsterdam. ^{**)} Noteering te Rotterdam.

¹) Particuliere opgave.

²) Noteering van 9 Maart ³) Idem van 2 Maart.

Data	Stock-holm	Kopen-hagen	Chris-tiania	Zwitser-land	Spanje	Batavia ¹) telegrafisch
12 Mrt. 1923	67.20	48.20	45.77½	47.20	39.15	98-98½
13 „ 1923	67.30	48.25	45.75	47.17½	39.—	98-98½
14 „ 1923	67.35	48.45	45.95	47.17½	38.95	98-98½
15 „ 1923	67.50	48.75	46.20	47.15	38.97½	98-98½
16 „ 1923	67.60	48.80	46.15	47.25	39.17½	98-98½
17 „ 1923	67.55	49.90	46.10	47.20	39.15	98-98½
1 ^{ste} d. w. ¹)	67.15	48.10	45.45	47.10	38.90	98
H ^{ste} „ „ ¹)	67.55	48.95	46.25	47.30	39.30	98½
10 Mrt. 1923	67.30	48.20	45.80	47.22½	39.25	97¼
3 „ 1923	67.20	48.75	46.50	47.40	39.45	97¼
Muntpariteit	66.67	46.67	66.67	48.—	48.—	100

^{*)} Noteering te Amsterdam. ¹) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mrk.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
17 Maart 1923	4.69.62	6.31	0.0048	39.46
Laagste d. week	4.68.62	6.03	0.0048	39.46
Hoogste „ „	4.70.50	6.31	0.0049	39.58
10 Maart 1923	4.71.—	6.04	0.0048	39.62
3 „ 1923	4.70.50	6.12	0.0044	39.55
Muntpariteit ..	4.86.67	19.30	23.81¼	40½/16

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	3 Maart 1923	10 Maart 1923	12/17 Maart '23 Laagste	17 Maart '23 Hoogste
Alexandrië ..	Piastr. p. £	97½/32	97½/32	97½/32	97½/32
*Bangkok ..	Sh. p. tical	1/9½/16	1/9½/16	1/9½/16	1/9½/16
*B. Aires ¹ ..	d. p. \$	43½/16	43½/16	42½/32	43½/16
Calcutta	Sh. p. rup.	1/47½/32	1/47½/32	1/47½/32	1/47½/32
Hongkong ..	id. p. \$	2/3½/16	2/3½/16	2/3½	2/4¼
Lissabon	d. per Mil.	2½/16	2½/32	2½/32	2½/16
Madrid	Peset. p. £	30.15	30.31	30.30	30.55
*Montevideo ¹	d. per \$	43¼	43	42½/16	43½/8
Montreal....	\$ per £	4.78½/8	4.79½	4.79	4.81
*R.d.Janeiro.	d. per Mil.	5½/16	5½	5½/16	5½/16
Rome	Lires p. £	97½/16	98½	96¼	98¾
Shanghai....	Sh. p. tael	3/1¼	3/2½/16	3/1¼	3/3½
Singapore ..	id. p. \$	2/4½/16	2/4½/16	2/4½	2/4½
*Valparaiso..	peso p. £	37.50	36.70	35.70	36.70
Yokohama ...	Sh. p. yen	2/0½/32	2/0½/32	2/0½	2/0½

* Koersen der voorafgaande dagen. ¹) Telegrafisch transfect.

NOTEERING VAN ZILVER.

	Noteering te Londen	N. York	Noteering te Londen	N. York
17 Maart 1923	32½/16	67½	18 Maart 1922	39½
10 „ 1923	32½/16	67¼	19 Maart 1921	33¾
3 „ 1923	31½/16	66½	20 Juli 1914	24½/16
				54½

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 19 Maart 1923.

Activa.		
Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 43.010.374,87 B.-bk. „ 34.662.121,21 Ag.sch. „ 58.642.840,72	f 136.315.336,80
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—	—
Idem eigen portef.	f 113.945.438.—	—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	—	113.945.438.—
Beleeningen	H.-bk. f 18.601.076,67 incl. vrsch. B.-bk. „ 6.827.396,96 in rek.-crt. Ag.sch. „ 82.202.629,82	f 107.631.103,45
Op Effecten	f 106.739.703,45	—
Op Goederen en Spec.	891.400.—	107.631.103,45
Voorschotten a. h. Rijk	—	12.125.949,24
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud ..... f 56.239.410.— Muntmat., Goud .. „ 525.550.137,91	f 581.789.547,91
Munt, Zilver, enz.	„ 7.135.163,14	—
Muntmat., Zilver ..	—	588.924.711,05
Effecten	Bel. v. h. Res. fonds.. f 5.659.646,93 id. van ½ v. h. kapit. „ 3.983.513,50	9.643.160,43
Geb. en Meub. der Bank	—	4.522.000.—
Diverse rekeningen	—	44.505.332,84
		f 1.017.613.031,81

Passiva.

Kapitaal.....	f 20.000.000.—
Reservefonds	5.660.599,75
Bijzondere reserve.....	1.675.581,33
Bankbiljetten in omloop.....	935.480.975.—
Bankassigtiën in omloop	1.453.006,10
Rek.-Cour. } Het Rijk f — saldo's: } Anderen „ 36.180.033,02	36.180.033,02
Diverse rekeningen	17.162.836,61
	f 1.017.613.031,81
Beschikbaar metaalsaldo.....	f 393.606.320,94
Op de basis van ½ metaaldekking....	198.983.518,12
Minder bedragen bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is..	1.968.031.600.—

NED. BANK 19 Maart 1923 (vervolg).
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
19 Mrt. 1923.....	581.790	7.135	935.481	37.633
12 „ 1923.....	581.790	6.016	944.420	37.355
5 „ 1923.....	581.790	6.394	958.108	34.961
26 Febr. 1923.....	581.790	7.448	939.834	30.994
19 „ 1923.....	581.790	8.360	941.885	31.651
20 Mrt. 1922.....	605.953	7.156	961.770	38.892
21 Mrt. 1921.....	636.119	17.831	1.025.268	45.475
25 Juli 1914.....	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan Schatkistpromessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dekking-percentage
19 Mrt. 1923	136.315	—	107.631	393.606	61
12 „ 1923	136.838	—	105.297	390.755	60
5 „ 1923	185.833	48.000	108.650	388.874	60
26 Febr. 1923	160.118	22.000	105.339	394.376	60
19 „ 1923	186.125	48.000	105.774	394.747	60
20 Mrt. 1922	190.985	17.000	163.065	412.237	61
21 Mrt. 1921	193.858	50.000	207.826	439.009	61
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	12 Mrt. 1923	19 Mrt. 1923
Aan schatkistpromessen, waarv. direct bij Ned. Bk.	f386.620.000,—	f385.310.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„200.388.000,—	„200.357.000,—
Aan zilverbons	„28.207.478,—	„28.519.959,—
Onder de vlottende schuld is begrepen:		
Voorsch. aan de Koloniën	„280.346.000,—	„280.933.000,—
Voorschot aan Gemeenten voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting	31 Jan. 1923 „97.836.024,80	28 Febr. 1923 „97.311.255,60
Tegoed v.d. Postch. & G.dst	12 Mrt. 1923 „98.127.217,60	19 Mrt. 1923 „98.117.217,60

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
10 Mrt. 1923	219.000		266.500	100.500	145.600
3 „ 1923	218.500		264.500	104.000	144.800
24 Febr. 1923	218.500		262.000	111.000	143.900
10 Feb. 1923	158.585	58.923	263.818	104.542	144.254
3 „ 1923	158.985	58.366	259.261	108.310	144.543
27 Jan. 1923	156.131	58.057	259.718	102.498	142.433
11 Mrt. 1922	143.095	37.347	272.361	72.479	112.150
12 Mrt. 1921	225.310	11.512	338.078	135.917	142.247
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voor-schotten aan het Govv.nem.	Diverse rekeningen ¹⁾	Dekking-percentage
10 Mrt. 1923		154.710		9.300	***	60
3 „ 1923		154.720		9.400	***	59
24 Febr. 1923		163.750		12.300	***	59
10 Feb. 1923	35.725	32.613	73.396	12.127	24.151	59
3 „ 1923	35.012	32.209	71.764	14.195	23.362	59
27 Jan. 1923	35.914	30.869	73.482	11.973	22.741	59
11 Mrt. 1922	37.776	20.047	88.901	4.149	31.229	52
12 Mrt. 1921	36.763	25.301	111.090	47.297	32.339	50
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Basis $\frac{2}{5}$ metaaldekking. ³⁾ Creditsaldo.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opschb. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
10 Feb. 1923...	1.184	1.696	940	1.212	479
3 „ 1923....	1.199	1.829	910	1.224	460
27 Jan. 1923...	1.209	1.666	1.038	1.227	437
11 Feb. 1922...	1.474	2.157	888	1.097	1.097
25 Juli 1914...	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
14 Mrt. 1923	127.509	122.996	281.039	27.000	236.373
7 „ 1923	127.508	123.468	281.156	27.000	236.451
28 Febr. 1923	127.504	123.940	297.101	27.000	234.696
21 „ 1923	127.499	122.042	279.383	27.000	236.575
15 Mrt. 1922	128.775	121.758	300.339	28.500	260.804
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-perc. ¹⁾
14 Mrt. '23	48.452	70.650	15.623	109.495	24.263	19,39
7 „ '23	47.412	70.394	15.868	107.491	23.790	19,28
28 Febr. '23	47.283	79.107	20.907	110.548	23.319	17,73
21 „ '23	47.317	74.435	22.036	106.792	25.207	19,36
15 Mrt. '22	47.134	80.133	18.936	115.613	25.467	18,98
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{2}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in millioenen Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassen-scheine	Circulatie	Dekking-perc. ¹⁾
7 Mrt. '23	1.074	1.005	733.246	3.871.256	19
28 Febr. '23	1.074	1.005	708.305	3.512.788	20
23 „ '23	1.074	1.005	668.683	3.123.540	21
15 „ '23	1.074	1.005	593.632	2.703.795	22
7 Mrt. '22	1.014	996	5.156	121.930	5
23 Juli '14	1.691	1.357	65	1.891	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data als boven.	Wissels			Rek. Crt.	Darlehens-kassenscheine	
	Totaal	Handels-wissels	Schatkist-papier		Totaal uitgegeven	In kas bij de Rijksbank
	5.550.800	2034.469	3.516.331	1972.198	746.300	733.200
	4.776.705	1829.341	2.947.364	1582.981	721.000	708.300
	4.096.186	1651.883	2.444.303	1289.485	681.600	668.700
	3.646.191	1345.143	2.301.048	1165.180	606.800	593.600
	132.884	1.975	130.909	22.334	13.227	5.039
	751	751	—	944	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. a/d. Staat
15 Mrt. '23	5.535.962	1.864.345	290.948	598.150	23.400.000
8 „ '23	5.535.868	1.864.345	290.828	598.970	23.500.000
1 „ '23	5.535.840	1.864.345	290.703	599.087	23.700.000
16 Mrt. '22	5.525.747	1.948.367	281.592	632.902	21.200.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Beleening	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culieren	Rek. Crt. Staat
	2.067.041	24.712	2.099.201	37.554.740	2.067.041	38.247
	2.683.977	24.865	2.124.944	37.822.818	2.140.612	32.249
	3.176.658	25.306	2.029.434	37.434.065	2.403.116	16.935
	2.833.826	48.436	2.402.903	35.660.374	2.124.881	68.550
	1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. bultenl. sald	Beleen-van bultenl. vorder.	Beleen-van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. partit.
15 Mrt. '23	344.851	84.653	480.000	862.951	6.890.617	148.911
8 „ '23	346.287	84.653	480.000	890.348	6.890.877	148.705
1 „ '23	348.513	84.653	480.000	913.177	6.964.853	122.976
16 Mrt. '22	326.071	84.653	480.000	668.624	6.272.088	249.547

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.
FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitent.		
28 Febr. '23	3.072.813	2.166.194	—	128.787	2.246.943
21 Jan. '23	3.075.242	2.197.717	—	128.367	2.260.497
14 „ '23	3.078.497	2.204.156	—	140.464	2.243.603
1 Mrt. '22	2.951.434	2.049.755	—	129.359	2.196.983

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud- Dek- kings perc. ¹⁾	Algem. Dek- kings- perc. ²⁾
28 Febr. '23	803.438	1.952.317	108.867	73,2	76,2
21 Jan. '23	810.276	1.965.914	108.874	72,7	75,8
14 „ '23	837.915	2.030.692	108.373	72,0	75,3
1 M.t. '22	803.277	1.818.442	103.736	73,5	76,7

¹⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ²⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

**PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET
FED. RES. STELSEL.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
21 Febr. '23	778	11.531.743	1.425.098	15.317.273	3.772.556
14 „ '23	778	11.508.696	1.483.766	15.454.326	3.727.654
7 „ '23	780	11.439.377	1.429.953	15.342.366	3.722.762
21 Febr. '22	806	10.850.514	1.268.930	13.637.085	3.091.027

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 19 Maart 1923.

Ook gedurende de achter ons liggende berichtperiode is het algemeen aanzien van de groote internationale beurzen slechts weinig veranderd. De tendensen, die thans reeds sinds geruimen tijd de fondsenmarkten beheerschen, hebben ook verder hun invloed doen gelden. De oorzaak moet natuurlijk worden gevonden in de omstandigheid, dat de richting-gevende factor, de bezetting van het Ruhrgebied, nog steeds dezelfde kracht heeft behouden en bovendien nog geen vooruitzichten op eenige wijziging vertoont. Alleen de effectenmarkt van New York heeft een lichte verandering te beschouwen gegeven. In tegenstelling met de houding van de jongste maanden, was er eenige weifeling te onderscheiden, die echter reeds spoedig plaats heeft moeten maken voor een nieuwe aera van vaste koersen en van zeer ruime omzetten. Vermoedelijk moet de aarzelig worden toegeschreven aan de nawerking der disconto-verhooging van de Federal Banks te New York en te Boston, welke disconto-verhooging echter eer is doorgevoerd als waarschuwing tegen een te sterke uitzetting van credieten ten behoeve van de effectenmarkt, dan als daadwerkelijke rem op den omvang van de gansche geldmarkt. Toen dit dan ook tot Wallstreet was doorgedrongen, werd de ruime handel daerlijk hervat en stond ook niets meer een verdere koersverheffing van de verschillende waarden in den weg.

Verwondering behoeft dit waarlijk niet te wekken, indien men de berichten uit de verschillende industrieën slechts beschouwt. Vrijwel van alle bedrijven komen rapporten omtrent een meer dan bevredigenden gang van zaken binnen. En in aansluiting hieraan toonen de exploitatie-resultaten der verschillende spoorweg-systemen ook grooten vooruitgang. Over het jaar 1922 hebben 18 groote spoorwegstelsels in de Unie \$ 507.675.273 verdiend, of meer dan \$ 90.000.000 meer dan over het jaar 1921. Het rendement bedroeg in 1922 5½ pCt., welk betrekkelijk hoog percentage echter hoofdzakelijk door de zeer gunstige verhoudingen van de laatste maanden van 1922 werd bereikt. Immers in den aanvang van het afgeopen jaar bedroeg het rendement niet meer dan 2½ pCt. Waar de hoog-conjunctuur derhalve nog slechts van betrekkelijk jongen datum is, geoefnt men in de Unie rekening er mede te mogen houden, dat de opgewekte stemming van thans nog wel eenigen tijd voortgang zal hebben. Ook ter beurze. De eenige rem zou de geldmarkt kunnen vormen en daarom heeft de bovenvermelde disconto-verhooging dan ook zooveel gewicht in de schaal gelegd. In verband met de buitengewone bedrijvig-

heid wordt er thans van vele zijden op aangedrongen de immigratie-bepalingen te verzachten, waardoor meer buitenlandsche werkkrachten ter beschikking zouden komen. Er zijn reeds twee desbetreffende voorstellen bij het Congres ingediend, welke echter beide zeer scherpe tegenkating van de vakverenigingen ondervinden. Het zal zeker interessant zijn het nader verloop te bestudeeren, zoowel ten aanzien van den invloed op de conjunctuur in de Vereenigde Staten als met betrekking tot de internationale positie, waarin de arbeiders zich bevinden.

De overige beurs-centra hebben zich feitelijk in niets van de voorgaande periode onderscheiden. Te Berlijn zijn de variaties uit den aard der zaak gering gebleven, nu men er van Regeeringswege in geslaagd is het niveau der markt tijdelijk te stabiliseeren, ondanks het feit, dat wekelijks van 300 tot 400 milliarden papiermarken bij den ontzaglijken biljettenomloop worden gevoegd. De inschrijvingen op de z.g. „dollar-leening” zijn thans opengesteld, doch er is nog niets bekend gemaakt omtrent het vermoedelijk resultaat; inmiddels schijnt het geheele apparaat van den buitenlandschen deviezen-handel vrijwel stop te zijn gezet, tot men omtrent den uitslag der leening een overzicht zal hebben verkregen. Het spreekt eigenlijk vanzelf, dat onder deze omstandigheden de lust om groote zaken aan de beurs te ondernemen, niet heel omvangrijk kan zijn, temeer, waar men het percentage werkloosheid ziet stijgen en men zelfs reeds eenige maanden faillissementen van betekenis heeft kunnen aanschouwen, hetgeen in de laatste jaren in Duitschland zoo goed als niet is voorgekomen. Niettemin zijn er nog enkelen, die, niet gehinderd door schaarschte op de geldmarkt en rekening houdend met de wankele basis der tegenwoordige markt-stabilisatie, aankopen doen effectueeren. Dientengevolge heeft het algemeen niveau voor de achter ons liggende week dan ook een stijging kunnen aantoonen; het index-cijfer is geklommen van 4678 tot 5474.

De markt te Parijs heeft zich min of meer losgemaakt van het nationale betaalmiddel, nu dit in de laatste dagen een zoo merkwaardig vaste houding aan den dag heeft gelegd. Ontdaan van dezen factor was het mogelijk een zuiveren kijk op de houding van Fransche financieele kringen te krijgen en hierbij is reeds dadelijk opgevallen, dat er van pessimisme geen sprake is geweest. Weliswaar drukt het op de markt, dat een aantal hoogovens gedooft moesten worden en dat de resultaten van het Ruhrgebied niet zóó gunstig zijn, als men zich wellicht enkele maanden geleden had voorgesteld, doch men is over het algemeen vol hoop, dat na de aanvankelijke teleurstellingen een tijd van dubbel rendement zal komen. Het valt natuurlijk zeer moeilijk te beoordeelen, of deze opvatting op bepaalde feiten is gegrond; ook is het onmogelijk te zeggen, in hoeverre de ter beurze van Parijs circuleerende geruchten omtrent reeds in gang zijnde geheime onderhandelingen waarheid bevatten. Het is echter wel teeknend, dat in Fransche berichten bij voortdurend de aandacht wordt gevestigd op de bereidwilligheid om Deutsche voorstellen in ontvangst te nemen, waartegenover dan van Deutsche zijde steevast de mededeeling komt, dat men tot het bitter eind zal volhouden. Alleen de toekomst zal ons kunnen leeren, in hoeverre men hier met tactische zetten op het politieke schaakbord heeft te doen. Feit is het inmiddels, dat de Parijsche beurs die toekomst met zeer veel vertrouwen tegemoet ziet.

De beurs te Londen is vrij lusteloos geweest, onder leiding van verschillende petroleumwaarden, o.a. Mexican Eagle. Tegen het slot der berichtperiode kwam voor andere oliewaarden een geringe verbetering tot stand in verband met het bericht, dat in Venezuela een nieuwe sonde zou zijn aangeboord, waarvan de productie, die van alle tot nu toe bekende sondes in de schaduw zou stellen. Overigens bleef de markt loom, zonder groot aanbod en zonder bepaalde „features”.

Ten onzent was de stemming voor Staatsfondsen opnieuw zeer opgewekt. Weliswaar waren de koersverbeteringen voor de inheemsche soorten slechts fractioneel, doch dit is slechts natuurlijk, na de rijzing, die reeds plaats heeft gevonden. Bovendien werkte de houding van de geldmarkt niet mede. Dat desondanks de stemming zoo vast kon blijven is wel een bewijs voor de liquiditeit van onze kapitaalmarkt, waar de vlottende beschikbare middelen bovendien geen vol emplooi in handel en industrie kunnen vinden.

		12 Mrt.	16 Mrt.	19 Mrt.	Rijzing of daling.
6	% Nederland 1922	100 ⁷ / ₈	101 ¹ / ₈	101 ¹ / ₈	+ ¹ / ₄
5	% „ 1918	89 ⁷ / ₈	90 ³ / ₈	90 ³ / ₈	+ ³ / ₈
4 ¹ / ₂	% „ 1916	88 ¹ / ₂	89	89 ¹ / ₂	+ ³ / ₄
4	% „ 1916	82 ¹ / ₂	82 ¹ / ₂	82 ⁷ / ₈	+ ¹ / ₈

	12 Mrt.	16 Mrt.	19 Mrt.	Rijzing of daling.
3½ % Nederland	72⅞	73¼	73	+ ⅛
3 % „ „	64⅞	64⅞	64⅞	+ ¼
2½ % Cert. N. W. S.	54⅞	54⅞	53⅞	- ¼
7 % Oost-Indië 1921	102 ¹⁰ / ₁₆	102 ¹⁰ / ₁₆	102 ⁹ / ₁₆	- ¼
6 % „ „ 1919	97½	97 ¹⁰ / ₁₆	97½	—
5 % „ „ 1915	93¼	93¼	93¼	—
4 % Oostenr. Kronenrente	1¼	—	—	—
5 % Rusland 1906	4⅞	4⅞	4¼	- ⅛
4 % Rusl. bij Hope & Co.	4⅞	—	—	—
4 % Japan 1899	68½	—	—	—
5 % Brazilië 1895	53⅞	54⅞	53¼	- ⅛
8 % San Paulo 1921.....	97½	—	97½	—
6 % Amsterdam 1920.....	102	101¼	101 ¹¹ / ₁₆	- ⅞
7 % Rotterdam 1920.....	102⅞	103	102¼	+ ⅛

De *aandeelenmarkt* is sterk verdeeld geweest. De meeste aandacht concentreerde zich gedurende het grootste gedeelte van de week op scheepvaartwaarden. Omtrent het directievoorstel der Kon. Hollandsche Lloyd, nl. om obligatiehouders voor 35 pCt. van de waarde hunner obligaties in een te vestigen hypotheek te doen deelen, zijn levendige discussies in goed bezochte vergaderingen gehouden, in welke men echter nog tot geen conclusie is gekomen. De waarden der maatschappij hebben zich inmiddels op het verlaagde peil kunnen handhaven. Aandeelen Hollandsche Stoomboot hebben zeer sterk gevarieerd, doch verlieten de week toch vrij opgewekt, nadat het meer en meer vasten vorm aannemend gerucht van hulp, door de firma Wm. H. Müller & Co. te verleenen, als een tooverstaf had gewerkt. De beroering, door deze twee aandeelsoorten gewekt, was natuurlijk niet bevorderlijk voor de rust van de overige aandeelen van deze rubriek. Als gevolg hiervan waren de meeste slotkoersen in deze afdeling dan ook lager.

	12 Mrt.	16 Mrt.	19 Mrt.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	116½	112	114	- 2½
„ „ „gem.eig.	106½	101½	102½	- 4
Hollandsche Stoomboot-Mij.	26	18⅞	23¼	- 2¼
Java-China-Japan-Lijn	90½	88½	—	- 2¼
Kon. Hollandsche Lloyd ...	4⅞	4⅞	4 ¹⁰ / ₁₆	+ ⅞
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	70¼	—	69½	- ¼
Konink.Paketaart-Mij.	106	105¼	104	- 2
Maatschappij Zeevaart	65	57	—	- 8
Nederl. Scheepvaart-Unie...	109½	109¼	108½	- 1
Nievelt Goudriaan	108	107	109	+ 1
Rotterdamsche Lloyd.....	129	128	125	- 4
Stoomv.-Mij. „Nederland” ...	140	140	137½	- 2¼
„ „ „Noordzee” ...	42	—	40⅞	- 1⅞

Ook de *tabakmarkt* heeft scherpe ups-and-downs medegemaakt. Nadat de beweging, zooals die in het vorig overzicht te dezer plaatse reeds is geschetst, verderen voortgang had gemaakt, ontstond op den laatsten dag der berichtperiode plotseling hernieuwde vraag, die wellicht in het leven is geroepen door dekkingsaankopen van de contramine, die in de tabakmarkt bij een dalende richting vrijwel steeds werkzaam is.

Vast was over het algemeen de *suikermarkt*, hoewel het bericht, dat de V. J. S. P. reeds doende is voorraden uit den komenden oogst te verkoopen tot winstgevendende prijzen, toch niet een zoo krachtige uitwerking heeft gehad. De prikkeling in dit verband uit van Indië, dat in aansluiting aan deze V. J. S. P.-verkoopten vrij omvangrijke kooporders heeft gezonden. Gebrek aan materiaal bestond aan onze beurs echter niet, zoodat aan de aanvragen grif kon worden voldaan bij slechts matig stijgende koersen.

De *rubbermarkt* is zeer kalm gebleven in aansluiting aan het stabiel niveau voor het ruwe product. Alleen tegen het einde der berichtswEEK ontstond iets grooter belangstelling, doch meer in het bijzonder voor aandeelen Amsterdam rubber en Nederlandsche rubber, als gevolg van het aanbod van eerstgenoemde maatschappij tot overname van laatstgenoemde. Ter beurze wordt deze amalgamatie gunstig beoordeeld.

De *petroleumafdeling* was vrijwel op den achtergrond gedrongen, nu, ondanks het willig aanzien van de New Yorksche beurs, zelfs daar aandeelen Koninklijke Petroleum achter zijn gebleven.

	12 Mrt.	16 Mrt.	19 Mrt.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	125	125¼	124¼	- ¼
Incasso Bank	94¼	95¼	—	+ 1
Koloniale Bank	172¼	172	177⅞	+ 4⅞
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	142	142	143¼	+ 1¼
Rotterd. Bankvereeniging...	93⅞	94¼	94⅞	+ ¼
Amst. Superfosfaatfabriek...	35	—	—	—
Van Berkel's Patent	34¼	34¼	34¼	+ ¼

	12 Mrt.	16 Mrt.	19 Mrt.	Rijzing of daling.
Gouda Kaarsen	104	—	103	- 1
Holl. Draad- en Kabelfabriek	80	79¼	80	—
Jurgens' Ver. Fabr. gew.aand.	54¼	57⅞	57	+ 2¼
„ „ „ pr. aand.	67¼	72	70¼	+ 3¼
Leerdam Glasfabrieken	37¼	38	44¼	+ 7¼
Philips' Gloeilampenfabriek	243	236	—	- 7
Vereenigde Blikfabrieken...	98	—	97½	- ½
Vereen. Chemische Fabrieken	37½	—	—	—
Compania Mercantil Argent.	10	14⅞	12⅞	+ 2⅞
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	176⅞	175⅞	180¼	+ 3⅞
Handelsver. Amsterdam.....	475½	472¼	483¼	+ 8¼
Handelsverg. Reis & Co.....	30	28¼	28¼	- 1¼
Int. Crediet- en Handelsverg.	—	—	—	—
Rotterdam	176	—	177	+ 1
Linde Teves & Stokvis	78⅞	78¼	—	- ⅞
Tels & Co's Handel-Mij.....	6⅞	6⅞	7	+ ⅞
Redjang Lejong Mijnb.-Mij.	102⅞	—	—	—
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	123	120⅞	120⅞	- 2⅞
Kon. Petroleum-Mij.	404¼	403¼	399¼	- 5¼
Orion Petroleum-Mij.....	—	—	—	—
Afgest. Aand.	29¼	29¼	29¼	—
Amsterdam-Rubber-Mij.....	150¼	143⅞	147¼	- 3¼
Nederl.-Rubber-Mij.	69	65½	71½	+ 2¼
Oost-Java-Rubber-Mij.	217¼	208¼	215¼	- 2¼
Deli-Batavia Tabak Mij. ...	324¼	307	321¼	- 3
Deli-Maatschappij	306¼	292¼	298¼	- 8
Senembah-Maatschappij ...	352	328	341¼	- 10¼

De *Amerikaansche markt* reageerde eenigszins op de aanwijzingen van Wallstreet, doch herstelde zich spoedig.

	12 Mrt.	16 Mrt.	19 Mrt.	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	67¼	67⅞	67	- ¼
Anaconda Copper	106¼	107⅞	107⅞	+ 1⅞
Studebaker Corp.	124	127⅞	128	+ 4
Un. States Steel Corp.	109⅞	109½	109	- ⅞
Atchison Topeka.....	107¼	—	107	- ¼
Erie	12½	12⅞	12⅞	- ⅞
Southern Pacific.....	97	97½	98½	+ 1½
Union Pacific	147	148¼	148¼	+ 1⅞
Int. Merc. Marine orig. gew.	11⅞	11¼	11 ²⁰ / ₃₂	+ 15 ³² / ₃₂
„ „ „ „ pref.	43⅞	44⅞	44⅞	+ 1⅞

De *geldmarkt* werd iets stroever; prolongatie 3¼ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

20 Maart 1923.

De tamelijk matige tarweverscheppingen der laatste weken hebben ten gevolge gehad, dat verschillende landen van Europa als koopers in de markt hebben moeten komen. Wij schreven hierover reeds in ons vorig overzicht. Gedurende de afgelopen week zijn de zaken in ladingen tarwe vrij levendig geweest, vooral Frankrijk ging voort, tarwe te koopen, terwijl ook Duitsland nu en dan in de markt was. In het begin van de nu aangevangen week, was evenwel de vraag sterk verminderd en hoofdzakelijk ten gevolge hiervan, liep ook de notering in Amerika, die aanvankelijk opgegaan was, wederom terug, zoodat de Meitermijn te Chicago, die op 12 Maart op 120¼ sloot, op 19 Maart 121 noteerde. Voor den Juli-termijn, dit is de eerste termijn van den nieuwen oogst, waren de noteringen resp. 115¼ en 116¼. De berichten uit Noord-Amerika werpen weinig nieuw licht op den toestand. Ongetwijfeld heeft een belangrijk gedeelte van de met wintertarwe bezaaide oppervlakte geleden door droogte, doch vrij algemeen wordt verwacht, dat de stand mede zal vallen zoodra het voorjaarsweer intreedt. De zichtbare voorraad in de Vereenigde Staten en Canada verminderde slechts zeer weinig, minder dan gewoonlijk om dezen tijd van het jaar het geval is. Het feit, dat de verscheppingen van Argentinië in de afgelopen week aanmerkelijk geringer waren, gaf aanleiding tot eenige prijsverhoging in Noord-Amerika, aangezien men hoopt, dat wederom spoedig Amerika verreweg het grootste gedeelte van de tarwe voor Europa zal hebben te leveren. In de afgelopen week was de uitvoer van de Vereenigde Staten en Canada iets meer dan die van alle andere landen te zamen. Dat Rusland vóór den nieuwen oogst nog tarwe zal uitvoeren, lijkt onwaarschijnlijk. Gezien het feit dat dit jaar reeds rogge en gerst in niet onbevangrijke hoeveelheden wordt aangeboden, zou het niet te verwonderen zijn, indien het volgend jaar Zwarte Zee-tarwe wederom op het menu zou komen. De prijzen van tarwe liepen in Europa over het algemeen iets op ten gevolge van de vastere vrachtenmarkt, die haar oorzaak vindt in de groote hoeveelheid kolen die nu weder van Amerika naar

Noteringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Ayres			Soorten	19 Maart 1923	12 Maart 1923	20 Maart 1920
	Tarwe Mei	Mais Mei	Haver Mei	Tarwe Maart	Mais Maart	Lijnzaad Maart				
17 Mrt. '23	122 ¹ / ₈	75 ¹ / ₈	45 ¹ / ₈	11,70	8,60	19,70	Tarwe*	13,—	12,75	15,75
10 „ '23	119 ³ / ₈	74 ³ / ₈	44 ⁷ / ₈	11,65	8,45	19,90	Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	10,60	10,50	13,50
17 Mrt. '22	138 ³ / ₈	62 ³ / ₈	39 ¹ / ₈	13,40 ²⁾	8,20	20,50 ¹⁾	Mais (La Plata)	214,—	202,—	242,—
17 Mrt. '21	161 ¹ / ₈	68 ³ / ₈	43 ³ / ₈	17,25 ³⁾	8,75	15,30 ³⁾	Gerst (48 lb. malting) .. ²⁾	180,—	178,—	221,—
17 Mrt. '20	315	195 ³ / ₈	107	24,45 ³⁾	11,50 ³⁾	27,95 ³⁾	Haver (38 lb. white cl.) .. ¹⁾	10,20	10,10	11,—
20 Juli '14	82	56	36	9,40	5,38	13,70	Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ¹⁾	12,40	12,90	18,10
							Lijnzaad (La Plata)	415,—	420,—	460,—

¹⁾ per April. ²⁾ per Mei. ³⁾ per Juni.
¹⁾ p. 100 K.G. ²⁾ p. 2000 K.G. ³⁾ per 1960 K.G.
*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	11/17 Maart 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	11/17 Maart 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	1923	1922
Tarwe	12.170	181.008	106.420	4.601	14.780	1.215	195.788	107.635
Rogge	11.364	134.571	5.471	—	—	—	134.571	5.471
Boekweit	873	3.194	5.756	—	—	—	3.194	5.756
Mais	8.565	169.244	215.974	—	24.901	41.265	194.145	257.239
Gerst	4.805	35.291	21.030	—	4.127	2.059	39.418	23.089
Haver	4.923	20.061	9.867	235	463	30	20.524	9.897
Lijnzaad	2.980	25.610	36.449	—	30.261	25.078	55.871	61.577
Lijnkoek	6.800	46.270	37.943	—	—	757	46.270	38.700
Tarwemeel	458	15.755	8.929	—	2.826	2.897	18.581	11.826
Andere meelsoorten	144	383	2.437	—	—	1.045	383	3.482

Europa vervoerd moet worden en die de geheele beschikbare ruimte, voor zoover het te charteren booten betreft, opneemt. Het graanvervoer is dus tijdelijk vrijwel geheel op de Lijn-booten aangewezen, hetgeen bij eenige meerdere opleving van de vraag wel spoedig tot een verdere verhooging der vrachten zal kunnen leiden; ongetwijfeld zou dit ten gevolge hebben, dat wederom verschillende opgelegde schepen in de vaart zouden komen, zoodat een groote verhooging nauwelijks te verwachten is. Ook in Argentinië waren de vrachten iets vaster, doch de vraag naar ruimte van de zijde der verschepers was nog slechts gering, waardoor de verhooging geen groote afmetingen aannam.

Mais. De verschepingen van dit artikel zijn in den laatsten tijd zeer aanzienlijk afgenomen. De hoeveelheid, die Argentinië in de afgelopen week afzond, was geheel onbetekenend en het is dan ook niet te verwonderen, dat voor de weinige ladingen La Plata-mais, die nog te koop zijn, hogere prijzen betaald werden. Op dit oogenblik zijn nog slechts twee ladingen aangeboden, waarvan één door her-verkoopters, die evenwel waarschijnlijk besluiten zullen, de lading naar hun eigen haven, namelijk Antwerpen, te dirigeren. Ook de verschepingen van Noord-Amerika vielen af en er viel ook voor de Noord-Amerikaansche mais wel eenige meerdere vraag te bespeuren, ofschoon toch de omzet over het geheel genomen zeer te wenschen overliet. De prijzen zijn in Europa nogal aanzienlijk verbeterd. In Chicago zijn ze sinds 12 Maart, na een aanvankelijke daling, gevolgd door een grotere stijging, ten slotte weder op denzelfden prijs terecht gekomen. Argentinië, dat weliswaar een kleinen oogst verwacht, zal waarschijnlijk spoedig aangaan dezen oogst te verschepen. Dientengevolge mag men reeds in het begin van de volgende maand grotere verschepingen van dat land tegemoet zien. Aangezien de mais van den ouden oogst niet meer van bijzonder goede kwaliteit is, zullen verschepingen van den nieuwen oogst in Europa zeer welkom zijn.

Zuid-Afrika blijft verkooper van verschillende mais-soorten voor verscheping gedurende den a.s. zomer. Gezien de slechte vooruitzichten van den Argentijnschen oogst is het inderdaad te hopen, dat Zuid-Afrika met een flink export-surplus voor den dag komt.

Voor gerst verbeterden de prijzen iets gedurende de afgelopen week; de vraag blijft evenwel onbevredigend en het gevolg is dat de nog steeds vrij ruime verschepingen van den Donau slechts met moeite worden opgenomen.

Haver fluctueerde slechts weinig. De prijzen eindigden vrijwel op hetzelfde niveau als een week geleden. In Engeland bestond aanzienlijk betere vraag voor La Plata-haver dan op het Continent, zoo zelfs dat dit artikel van het Continent naar Engelse havens verscheept werd. Ook in de afgelopen week bleef de stemming voor lijnzaad vast; de verschepingen waren wederom zeer groot, doch de helft was weder bestemd voor Noord-Amerika. De oliemarkten waren eenigszins aarzelen, doch bij gebrek aan voorraden bleef de grondtoon vast; de terugloop der prijzen

voor lijnkoeken weerhoudt de olieslaggers op ruime schaal in te kopen.

Nederland. Onze fabrikanten blijven belang stellen in spoedig te leveren tarwe, ofschoon de prijzen van meel geen rekening laten. Aangezien hun voorraden tarwe sterk verminderd zijn, zullen spoedig grotere zaken te verwachten zijn.

De locale maismarkt was vast gestemd; zoowel voor loco-mais als voor Noord-Amer. mais werden hogere prijzen betaald. De omzet was evenwel beperkt, doch aangezien het verbruik blijkbaar groter was dan de aanvoeren, kon van den lokalen voorraad een en ander afgewerkt worden; deze blijft evenwel nog zeer ruim.

Mede in verband met den hooger koers voor francs verbeterden de prijzen voor gerst. Ook in Noord-Amerikaansche gerst kwamen eenige zaken tot stand. In haver kwamen slechts kleine afdoeningen tot stand, tot iets hogere prijzen. Lijnzaad bleef, evenals elders, vast gestemd; er werden regelmatig partijen stoomend of spoedig af te laden zaad verkocht, doch de omzet was niet bijzonder groot.

SUIKER.
NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Maart	Londen				New York 96 p Ct. Centrifugals
		Tales Cubes No. 1	White Java f.o.b. per		Amer. Granulated c.i.f.	
			Mrt./Apr.	Junij/Julij		
15 Mrt. '23	f37.—	Sh. 65/9	Sh. 31/9	Sh. 26/3	Sh. 32/9	\$ cts. 7,40
8 „ '23	„34 ¹ / ₂	65/3	27/9	25/—	32/—	7,40
15 Mrt. '22	„22 ³ / ₄	52/—	23/—	17/7 ¹ / ₂	19/9	3,92
15 Mrt. '21	„—	72/6	34/6	33/6	39/6	5,99
4 Juli '14	„11 ¹ / ₂	18/—	—	—	—	3,26

De markt in Amerika bleef zeer vast gestemd zonder dat de noteringen noemenswaard veranderden. Belangrijke transacties vonden plaats tot de door Cubaplanters gevraagde prijzen. De markt sloot op volgende noteringen: Spot Centrifugals d.c. 7,40; Mei d.c. 5,76; Juli d.c. 5,92; September d.c. 6,05 en December d.c. 5,84.

De Cuba-statistiek geeft de volgende cijfers te zien:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 10 Mrt. '23	196.326	187.401	147.364
Tot sedert 1 Dec. '22-10 Mrt. '23	1.542.620	1.026.281	1.116.485
Aantal werkende fabrieken	180	177	189
Weekexport 10 Mrt. '23	153.391	83.269 ¹⁾	97.927
Totale export 1 Jan.-10 Mrt. '23	1.044.582	430.116	516.661
Totale voorraad 10 Mrt. '23	497.944	876.948	688.371
¹⁾ Export Oude Oogst		89.747	

In verband met de meer gestabiliseerde en vaste markt te New York kwamen ook op andere wereldmarkten meer zaken tot verhoogde prijzen tot stand.

In Engeland luidt de nieuwe Board of Trade statistiek als volgt:

	Februari.		Jan./Febr.	
	1923	1922	1923	1922
	Tons	Tons	Tons	Tons
Import Riet	74.272	124.148	169.850	200.324
„ Beet	—	—	—	—
„ Geraffineerd	14.173	27.930	49.418	57.850
Totaal.....	88.445	152.078	219.268	258.174
Voorraad in Entrepot	206.000	128.250	—	—
„ in Raffinader.	49.750	21.350	—	—
Opbrengst „	89.009	66.525	162.232	148.272
Tot. binn. Consumptie	124.686	109.745	241.344	238.784
Totale Export	2.243	2.842	3.763	4.330
Voorr. op 31 Januari	288.900	116.950		
„ „ 28 Febr. ...	253.950	149.600		

Ook daar te lande kwamen flinke transacties tot stand. Raffinadeurs kochten belangrijke kwantiteiten ruwruiker van Amerika en Java, waarbij zich ten opzichte van laatstgenoemd land de belangstelling voornamelijk op Mei/Juni afscheep concentreerde.

Op Java heeft de markt een zeer vast aanzien en liepen prijzen verder op. Uit oogst 1923 zijn thans 24½ miljoen picols verkocht, hetgeen nagenoeg den geheelen oogst vertegenwoordigt. De laatste hiervoor door de V.J.S.P. bedongen prijzen waren f 18,50 voor Superieur, f 16,50 voor No. 16 en hooger en hetzelfde voor Muscovados. Voor disponibile witte suiker werd f 21,— betaald, voor Mei levering uit den nieuwen oogst f 20,—, voor Juni levering f 19,50 en voor Juli f 19,—.

De afscheppingen van suiker uit oogst 1922 in Januari en Februari, vergeleken met die van het vorig jaar waren als volgt:

	1923	1922
Januari	165.000	100.000 tons
Februari	33.200	38.000 „

Het evenement van de week was op Java het begin der verkoopen uit oogst 1924. Nadat Japansche firma's reeds eenigen tijd daaromtrent in onderhandeling waren, verkocht de Trust de eerste leveringen uit den oogst 1924 tot f 15,— voor Superieur, f 14,— No. 16 en hooger en f 13,75 voor Muscovados. Totaal moeten ruim 2 miljoen picols op deze basis verkocht zijn aan Europeesche, Japansche en Chinese exporteurs.

Hier te lande kenmerkte zich de markt door eene zeer willige stemming en noteringen liepen op tot de in den laatsten tijd nog niet gekende prijzen van f 37¼ voor Maart, f 37¾ voor Mei en f 35½ voor Augustus. Hierna trad enige reactie in en brokkelden prijzen af. In den loop der week kwamen de eerste transacties voor October- en November-levering tot stand, tot prijzen van resp. f 29½ en f 28,87½. Aan het einde der week was de stemming prijshoudend en de markt sloot met prijzen van f 37,— voor Maart; f 36¾ voor Mei; f 35,— voor Augustus en f 28¾ voor December. De weekomzet bedroeg circa 3500 tons.

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	17 Mt. '23	10 Mt. '23	3 Mt. '23	17 Mt. '22	17 Mt. '21
New York voor Middling ..	31,30 c	30,75 c	30,90 c	18,40 c	11,60 c
New Orleans voor Middling	31,— c	30,75 c	30,50 c	16,75 c	11,— c
Liverpool voor Fy Middling	16,65 d ¹	16,70 d ²	16,54 d ³	11,— d	8,11 d

¹) 16 Maart ²) 9 Maart ³) 2 Maart.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.

(In duizendtallen balen)

	1 Aug. '22 tot 17 Maart '23	Overeenkomstige perioden	
		1921-'22	1920-'21
Ontvangsten Gulf-Havens..	4189	3300	3706
„ Atlant.Havens	980	1253	1075
Uitvoer naar Gr. Brittannië	1201	1061	1213
„ „ 't Vasteland.	2691	2952	2398
„ „ Japan etc...	—	—	—

Voorraden in duizendtallen	17 Maart '23	17 Maart '22	18 Maart '21
Amerik. havens.....	674	1039	1390
Binnenland.....	791	1242	1604
New York	64 ¹⁾	86	128
New Orleans	146 ¹⁾	243	411
Liverpool	448	960	1020

¹⁾ 9 Maart '23.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 7 Maart 1923.

Prijzen van Amerikaansche katoen waren tegen het einde der vorige maand iets flauwer, maar zijn sedert opnieuw gestegen tengevolge van de goede vraag uit de industrie. Ook Egyptische katoen is deze week wat vaster.

De vraag naar garens voor binnenlandsch gebruik is beter, hoewel Spinners in verband met de voorgestelde productievermindering hun prijzen trachten te verhoogden. Koopers zijn echter nog zeer huiverig om deze hoogere prijzen te betalen, vooral nu voorraden van alle nummers nog voldoende groot schijnen, zoodat men in de meeste gevallen nog wel directe levering kan krijgen. Er is nog al vraag van Indië, doch de prijzen zijn zeer slecht, zoodat dan ook niet veel zaken tot stand komen, behalve in Egyptische garens, die in verhouding goedkooper zijn. Biedingen van China zijn over het algemeen veel te laag, zoodat men haast moet aannemen, dat deze niet serieus bedoeld zijn. Amerikaansche getwijnde garens worden dringend aangeboden, doch voor Egyptische garens is de positie voor Spinners wat beter. Noteeringen van Amerikaansche garens zijn ongeveer ½ d. hooger dan een week geleden, terwijl Egyptische garens onveranderd in prijs zijn. Voor fabrikanten blijft de toestand zeer ongunstig door de zeer hoge prijzen van ruwe katoen en de lagere noteringen voor den nieuwen oogst.

Prijzen van manufactures zijn deze week opnieuw hooger. De vraag is niet onbevredigend, maar terwijl doekprijzen hier steeds hooger worden blijven de biedingen van de overzeesche markten in vele gevallen onvoldoende, niet-tegenstaande voorraden over het algemeen klein zijn. Tot nu toe vindt men dikwijls nog wel fabrikanten, die deze verliesgevende prijzen wel aannemen om hun touwen niet stop te moeten zetten. Het is dan ook wel waarschijnlijk dat prijzen van manufactures spoedig zullen stijgen, indien de vraag eenigszins zou toenemen. Er zijn dan ook deze week niet veel zaken tot stand gekomen en prijzen blijven onveranderd zeer vast.

Manchester, d.d. 14 Maart 1923.

Prijzen van Amerikaansche katoen hebben gedurende de afgelopen week slechts weinig gefluctueerd en verbruikers konden in Liverpool goedkooper koopen; naarmate echter het seizoen voortgaat zijn spot noteringen in Amerika vaster gestemd en de schatting van gisteren van de National Ginners Association, die het verbruik van de Amerikaansche fabrieken gedurende Februari op 551.000 balen stelde, werd over het algemeen als bullish beschouwd en veroorzaakte een aanzienlijke stijging voor denouden oogst en een kleine verhoging in nieuwe oogstmaanden. Over de vermeerdering van den aanplant varieeren de berichten van 10 tot 25 pCt., en in sommige districten schijnen werkrachten schaarsch te zijn. Over de bollweevil wordt in enkele streken meer geklaagd dan in andere, doch men heeft hertegen zooveel mogelijk maatregelen getroffen. Egyptische katoen wordt goed gevraagd tegen verhoogde prijzen, niettegenstaande de groote aanvoer in Alexandrië en de vooruitzichten op een vroegen nieuwen oogst.

Naar Amerikaansche garens bestaat bij de tegenwoordige prijzen weinig vraag en de verminderde productie gaat zelfs niet in consumptie. Spinners doen hun best hun positie te verbeteren, hetgeen echter zeer moeilijk gaat daar men over het algemeen de tegenwoordige prijzen niet wil betalen, zoodat men wel een periode van slapte kan verwachten tot de aanvoer van het ruwe materiaal wat groeter wordt. Voor binnenlandsch gebruik bestaat ook slechts weinig belangstelling, terwijl de vraag voor export zich tot enkele nummers voor Indië beperkt, voornamelijk enkele en getwijnde Egyptische garens. De voornaamste nummers die gevraagd worden zijn no. 40/60 voor de ververijen alsook 80/2 en 100/2 ruw. Holland toont belangstelling voor cops, hoewel de nummers beneden 30 moeilijk verkocht kunnen worden. Op een algemeene vergadering van katoenspinners gisteren in Manchester gehouden werd een besluit genomen, dat men geen garens meer beneden kostprijs zou verkopen. Spinners van Egyptische garens werken normaal en verlangen in enkele gevallen een lateren levertijd voor hun productie, echter uitsluitend

voor twist en weft, daar voor bundelgarens slechts een matige belangstelling bestaat.

De strijd over de doekprijzen duurt voort. Er is voldoende vraag speciaal van Indië en het Verre Oosten, doch prijzen worden er niet beter op en wat Indië betreft worden de limites vandaar zelfs verlaagd, zoodat er slechts weinig zaken tot stand komen. Er schijnt wel een behoefte aan manufacturen te bestaan en zoodra de prijks kwestie geregeld is en het vertrouwen weer eenigszins is teruggekeerd zullen zaken zich ongetwijfeld weer op gezondere basis ontwikkelen. Door de algemeene politieke onrust op het vasteland kan men geen onmiddellijke verbetering van den toestand verwachten en de eenigste troost is, dat de algemeene handel van ons land in een gunstiger positie schijnt te zijn.

7 Maart 14 Maart Oost. koersen. 6 Maart 13 Maart
 Liverpoolnoteeringen. T.T. op Indië $1/4\frac{3}{8}$ $1/4\frac{3}{8}$
 F.G.F. Sakellarides 17,60 17,95 T.T. op Hongkong $2/3\frac{1}{4}$ $2/3\frac{3}{4}$
 G.F. No. 1 Oomra 9,85 10,— T.T. op Shanghai $3/1\frac{1}{2}$ $3/2\frac{1}{4}$

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
17 Mrt. 1923	1.118.000	23 150	2.001.000	23.700	$5\frac{25}{82}$
10 " 1923	1.175.000	23.275	1.921.000	23.800	$5\frac{18}{16}$
3 " 1923	1.233.000	22.475	2.001.000	23.700	$5\frac{16}{16}$
17 Mrt. 1922	1.856.000	13.900	2.745.000	17.400	$7\frac{11}{16}$

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
17 Mrt. 1923....	22.000	2.279.000	136.000	5.791.000
17 Mrt. 1922....	70.000	3.147.000	146.000	6.247.000

THEE.

(Opgave van den makelaar J. van Eck.)

Bericht van den afloop Theeveiling op 22 Februari 1923.

Aanbod in veiling bestond uit:

Heden:

10874, 60/2, 20/4 kn. Java thee
 3588, " Sumatra thee
 1484/2, " China thee.
 267/2, " ex voorgaande veilingen.

Totaal.. 14462, 1811/2, 20/4 kn. thee.

23 Februari 1922:

4805, 20/4 kn. Java thee
 3982, " Sumatra thee
 100/2, " China thee
 975, " ex voorgaande veilingen.

Totaal.. 9762, 100/2, 20/4 kn. thee

Aanbod 1 Jan. jl. tot heden: 1922 1921

Java thee 28482 kn. 32877 kn. 56271 kn.
 Sumatra thee 8966 " 6502 " 1028 "
 voor Hand.rek. 316 " 288 " 1161 "

Totaal ..... 37764 kn. 39667 kn. 58460 kn.

Gem. per veiling... 12588 kn. 13222 kn. 10487 kn.

China thee ..... 6426/2 kn. 100/2 kn.

De veiling had een zeer vast en vlug verloop.

Uit de geboden prijzen bleek, dat er meer op kwaliteit werd gelet dan in voorgaande veiling, zoodat de stemming schijnbaar iets onregelmatig was.

Oranje Pecco's bedongen naar kwaliteit 1 tot 10 cts. boven taxatie.

Pecco's en Pecco Souchon's werden tot een 2 a 4 cts. hooger prijs verkocht.

Java Gebroken Pecco en Gebroken Oranje Pecco waren gemiddeld 3 a 4 cts. hooger, een enkel partijtje bracht 7 cts. meer op.

Sumatra Gebroken Pecco en Gebroken Oranje Pecco daarentegen bleven iets onder vorige prijzen.

Dust en Sumatra fannings waren iets lager, Java fannings prijshoudend.

Gebroken thee iets vaster.

Voor de Witpunt was goede vraag en deze werd tot circa taxatie geheel verkocht.

De aangeboden China theeën zoowel in hoofd- als naveling vonden alle koopers. Het meerendeel bedong iets boven taxatie.

In volgende veiling op 15 Maart e.k. zullen worden aangeboden bijna 13000 kn. Java en Sumatra thee en 943/2 kn. China thee.

KAPOK.

(Opgave van de Makelaars Gebrs. van der Vies, Amsterdam.)

Kapokstatistiek op 28 Februari 1923.

Importeurs:	Voorr.	Aanv.	Verk.	Voorr.
	1 Jan. 1923	tot 28 Febr.	tot 28 Febr.	op 28 Febr.
H. G. Th. Crone.....	—	2171	2153	18
Edgar & Co.....	—	400	400	—
Van Eeghen & Co.....	—	1784	1784	—
N.V. Handelen CultuurMij. v/h. Smidt & Amesz q.q. Edgar & Co's Handel				
Mij. Soerabaja.....	273	454	727	—
Hnd. Venn. v/h. Maintz & Co.	—	7	7	—
Hoving & Beer.....	72	210	282	—
Koning, Teves & Co.	—	50	50	—
Landb. Mij. „Geboegan”..	16	135	151	—
Mirandolle, Vouite & Co..	314	1992	2306	—
W. Tengbergen & Co.....	—	90	90	—
Weise & Co.....	444	145	563	26
Zweedsche Oost-Ind. Cie.	—	529	389	140
Order.....	82	1917	1999	—
	1201	9884	10901	184

RUBBER.

De markt was deze week zeer flauw en prijzen zijn verder gedaald, voornamelijk op geruchten, dat de Engelsche beperkingsmaatregelen verminderd of opgeheven zouden worden. Deze schijnen het gevolg te zijn van protesten der groote fabrikanten.

Het is echter onwaarschijnlijk, dat er eenige verandering in het thans aangenomen stelsel zal worden gebracht.

De slotnoteeringen op de termijnmarkt zijn:

		eiude voorafgaande week:	
Prima Crêpe Maart	91 ct.	.....	92 ct.
" " April/Juni 92	"	.....	93 "
" " Juli/Sept... 93½	"	.....	95 "
Smoked Sheets Maart ..	91 "	.....	93 "
" " April/Juni 92	"	.....	94½ "
" " Juli/Sept. 94½	"	.....	96½ "

19 Maart 1923.

COPRA.

De markt was deze week voortdurend zeer vast gestemd, en tot oplopende prijzen ging er dagelijks veel om.

Het aanbod is niettegenstaande het betrekkelijk hooge niveau tamelijk gering.

De noteeringen zijn:

Java f.m.s. stoomend ..... f 35,75
 Java f.m.s. Februari/April..... " 35,37½
 Java f.m.s. Maart/Mei ..... " 35,12½
 Java f.m.s. Mei/Juli ..... " 35,—

19 Maart 1923.

VETTEN EN OLIËN.

(Ontleend aan „Cerealia”).

Soyaolie. Prijzen van Soyaolie waren vrij onregelmatig en afladingsoffertes liepen nogal uiteen. De vraag was echter wat verbeterd en iets hogere prijzen werden besteed.

Cocosolie. De vraagprijzen voor Cochin- en Ceylonolie bleven nog zeer hoog, waardoor in deze qualiteiten niets omging. Voor de inlandsche ruwe was ook weinig belangstelling en de prijs hiervan liep achteruit, mede als gevolg van de lagere tweedehands offerten.

Katoenolie. De zaken in katoenolie blijven zeer beperkt. Van Engelsche eetbare olie werden kleine postjes uit de markt genomen, doch hier bleef het verder bij. Amerikaanse katoenolie bleef zeer vast en hiervoor bleef de belangstelling van koopers nog steeds achterwege. Ook de tweede hand schijnt hierin niets meer aan te bieden te hebben.

Palmolie. Voor palmolie bestond in de afgelopen week weinig kooplust. Verkoopers en koopers konden niet tot elkaar komen, ten gevolge waarvan prijzen van alle

graden 5/- tot 10/- per ton achteruit liepen. Ten slotte toonde Amerika eenige belangstelling, doch tot zaken kwam het nog niet.

Palmpittenolie met kleine zaken tot afbrokkelende prijzen.

Vetzuren. Doordat de tweede hand, daartoe door de hoge prijzen in staat gesteld, lager dan de eerste hand aanbod, werd de prijsstijging voor cocos- en cocos-palmpit-zuren tot staan gebracht. Overigens ging hierin veel om. Zachte en gemengde vetzuren met flinken omzet tegen onveranderde prijzen.

Oleo oil hooger. In het begin der week werden eerste soorten nog tot f 78,50/79, tweede soorten tot f 62,75/65,75 afgedaan. Later werden biedingen van f 80 voor eerste soort geweigerd met tegenofferte van f 81,50/82 voor aflading. Tweede soorten op aflading noteerden ten slotte f 72/74. Loco tweede soorten f 69. Stoomende Extra's f 81,50.

Premier Jus. Zuid-Amerikaansche eerste soorten Maart/April aflading gedaan tot f 57, April-aflading f 58, Mei/Juni-aflading f 59. Tweede soorten gedaan Maart f 55,50, April f 56, Mei f 56,50. Loco Noord-Amerikaansche Extra's f 65; loco Zuid-Amerikaansche Extra's f 58/59, tweede soorten f 57.

Oleo Stearine. Noord-Amerikaansche Oleo stearine op aflading tot f 24,30 gedaan; loco noteert f 65/66.

Eetbare talk. Loco noteert f 53.

Technische talk. Zuid-Amerikaansche eerste soort prompte aflading f 49; loco matadero f 49.

Cooking fat. Stoomend tot f 52 gedaan, noteert verder f 54, voor Zuid-Amerikaansche eerste soort.

Neutrallard hooger. Loco Choice \$ 31½/32 gedaan. Voor aflading werd aanvankelijk betaald f 77/78, doch de vraagprijzen werden later verhoogd tot f 81,50/83.

Pure lard zeer vast, doch met weinig omzet. Loco kisten tot f 79, stoomend tot f 77/78 gedaan. Op aflading offereerde men van \$ 31 tot \$ 32,70.

Spek. Op April-aflading werd genoteerd D.S. fat backs 10/12 \$ 28½, 12/14 \$ 28½, 14/16 \$ 29¼, 16/18 \$ 29¼.

Katoenolie. Engelsche Wesson 44, prompte aflading tot f 62 gedaan; loco Engelsche Wesson 44 f 62; loco Engelsche katoenolie goede kwaliteit, f 58.

Geraffineerd cocosvet voor prompte levering f 60.

Geraffineerde Soyaolie. Maart/April-levering f.o.b. binnenland f 54.

Palmpittenolie (ruw). Prompt f 44/17/- c.i.f. Rotterdam.

Palmpittenvet (geraff.). Eerste soort Maart-aflading f 48/17/- c.i.f. Rotterdam.

Sesamololie. Maart/April-levering f 60.

Sesamololie. Maart/April-levering f 63.

Ruwe Cocosolie. Loco f 56.

Rotterdam, 17 Maart 1923.

STEENKOLEN.

(Veertiendaagsch overzicht).

Gedurende de afgelopen 14 dagen heeft de kolenmarkt wel een weinig het beeld vertoond van een schip zonder stuur. De prijzen zijn met sprongen naar boven gegaan en op elke rijzing volgde een korte periode van flauwte, waarin men zou denken dat de top bereikt was.

Of dit op het oogenblik het geval zal zijn vermag niemand te voorspellen. De mijnen waren tot het einde van de vorige week doende zooveel mogelijk vooruit te verkoopen en zelfs werden verkoopen gerapporteerd tot Januari en April van het volgend jaar. Dit zou er op wijzen, dat de mijnen zelf niet veel vertrouwen in het voortduren van de tegenwoordige hausse-periode hebben.

Intusschen zal de gisteren uitgebroken staking onder de mijnwerkers in de Garw en Ogmores districten van Wales, waardoor o.m. 15.000 mijnwerkers in de Port Talbot koolvelden werkloos zijn geworden, wel weer een wijziging in de hierboven signaleerde houding van de mineigenaars gebracht hebben en zal men algemeen de neiging laten varen vooruit te verkoopen. Het gevolg hiervan zal zijn, dat de prijzen wel weer zullen stijgen.

De prijzen zijn op het oogenblik als volgt:

Northumberland Ongezeefde	f 23,30
Durham Ongezeefde	„ 24,—
Cardiff Ongezeefde	„ 22,85
Schotsche gezeefde	„ 23,65
Gietskokes	„ 52,50

alles per ton van 1000 KG., franco Rotterdam/Amsterdam. Markt vast.

20 Maart 1923.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Clew. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
19 Mrt. 1923	nom.	76.5/-	225.15/-	28.15/-	37.5/-
12 „ 1923	nom.	72.12/6	224.12/6	29.2/6	36.7/6
5 Febr. 1923..	nom.	73.5/-	209.-/-	29.7/6	36.17/6
26 „ 1923..	nom.	71.17/6	199.12/6	29.7/6	36.10/-
20 Mrt. 1922..	nom.	59.7/6	143.12/6	21.12/6	25.15/-
20 Juli 1914..	51/4	16.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN. VRACHTENMARKT.

Sinds ons laatste overzicht is er reeds weer een verlag ingetreden in de vrachten van Engeland naar de Continentale havens. Zeer vele schepen zijn op deze ladingen afgekomen met het bovenstaande gevolg. Grootte booten worden slechts nog schaarsch voor ladingen van de Oostkust bevracht, hetgeen ten deele is toe te schrijven aan het grootte aantal schepen, dat in de havens van Engeland op laadbeurt ligt te wachten.

Van Noord-Amerika zijn daarentegen zeer vele booten met steenkolen naar Antwerpen Hamburg range bevracht tegen aanzienlijk hogere cijfers, welke variëren van \$ 3,25 tot \$ 3,50, al naar grootte en positie. Naar West-Italië is een boot afgesloten voor \$ 4,—. Vele van deze booten hebben de optie om een gedeelte lading kolen te nemen, waarvoor ongeveer \$ 5,— tot \$ 5,50 per ton wordt betaald.

De meeste uitgaande vrachten van Engeland blijven vast. Naar Genua werd 14/- betaald en naar Port-Said 14/6. De uitgaande vracht naar La Plata varieerde sterk. Er werd Maart-ruimte afgesloten voor 20/-. Op het oogenblik is de vraag naar ruimte in die richting geringer en bovendien het aanbod van tonnage grooter ten gevolge van het oploopen van de vrachten van La Plata naar hier. Momenteel is niet meer dan 15/6 naar down river te krijgen. Met de hoge bunkerprijzen, welke thans gelden, wordt een reis naar La Plata op deze vrachten zeer riskant en het feit, dat naar aanleiding van de kleine rijzing in de thuiskomende vrachten de reeders terstond geneigd zijn om lagere uitgaande vrachten te accepteren is weer een bewijs, dat er zeer veel tonnage beschikbaar is.

De graanvrachten van Zuid-Amerika naar Europa zijn langzaam opgelopen. Er was tamelijk veel vraag, doch door het grootte aantal booten, dat in La Platarivier op bevrachting wacht, was de rijzing vooral in het begin zeer gering. In plaats van 19/- no reduction is op het oogenblik 20/6 no reduction te krijgen en voor April-booten waarschijnlijk 22/-, alles van niet hooger dan San Lorenzo.

Van Noord-Amerika is de laatste week geen ruimte opgenomen voor graan.

In het Oosten zijn de vrachten vaster, doch weinig booten werden bevracht. Van Bombay werden vrachten afgesloten naar U. K. Continent tegen 26/- en tegen 27/6, resp. voor een grootte en een kleine boot.

Voor graan van Sydney werd 38/9 betaald voor Maart/April-aflading, terwijl een boot van Zuid-Australië tegen 36/3 werd afgesloten.

20 Maart 1923.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen' R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
12-17 Maart 1923	—	17/3 ^a	11 c ¹	2/4½	20/3	20/3
5-10 „ 1923	—	15/- ^a	11 c ¹	2/4½	19/4	19/4
13-18 Maart 1922	—	—	17 c ¹	4/3	25/	25/-
14-19 Maart 1921	—	—	—	8/6 ^b	185/-	112/6 ⁴
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1/11¼	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
12-17 Maart '23	8/9	13/9	14/3	17/6	6/10	7/6
5-10 „ '23	8/3	13/1½	15/3	19/-	6/10	6/10
13-18 Maart '22	6/9	14/3	15/6	15/6	5/6	9/-
14-19 Maart '21	8/-	18/-	17/-	22/-	7/-	—
Juli 1914	fr. 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

¹⁾ Amer. cents p. 100 lbs. ²⁾ per ton d.w.

³⁾ per ton stukgoed. ⁴⁾ voor Britsche schepen.

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
12-17 Maart 1923..	26/1½	32/-	33/9	35/6
5-10 „ 1923..	24/6	27/6	33/9	35/6
13-18 Maart 1922..	25/6	28/6	35/-	25/-
14-19 Maart 1921..	22/6	45/-	—	40/-
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.
Overige noteeringen per ton van 1015 KG.

RIJNVAART.

Week van 11—17 Maart 1923.

Aanvoeren van zeezijde worden matig.
Scheepsruimte, vooral groter kaliber, schaarscher.
Waterstand nog gunstig, doch sterk vallend.
Ertsvrachten naar de Ruhrhavens voor groote schepen
f 0,65 met ¼ lostijd
„ 0,75 met ½ lostijd
Daghuren naar de Rijnstations 1½ à 2 cent per ton.
Het sleeploon bedroeg gemiddeld 75 cts. tarief.

INKLARINGEN.

DELFIJL.

Landen van herkomst	Februari 1923		Februari 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	1	4.417	1	130
Groot-Brittannië	4	6.293	2	3.451
Duitsland	4	1.018	—	—
Zweden	3	427	—	—
België	1	794	—	—
Frankrijk	1	2229	—	—
Totaal	14	15.178	3	3.581
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	5	7.965	3	3.581
Britsche	1	607	—	—
Duitsche	6	2.156	—	—
Zweedsche	1	191	—	—
Japansche	1	4.259	—	—
Totaal	14	15.178	3	3.581

(A. van Dijk.)

DORDRECHT/ZWIJNDRECHT.

Landen van herkomst	Februari 1923		Februari 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	5	1.198	—	—
Groot-Brittannië	3	618	—	—
Duitsland	2	746	—	—
Zweden	3	721	—	—
Danzig	2	519	—	—
Spanje	1	1.064	—	—
And. Middell. Zeehavens....	2	2.130	—	—
Totaal	18	6.996	—	—
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	2	1168	—	—
Britsche	4	827	—	—
Duitsche	7	2.150	—	—
Noorsche	1	790	—	—
Fransche	1	1.340	—	—
Zweedsche	3	721	—	—
Totaal	18	6.996	—	—

(Gerard Mauritz.)

NIEUWE WATERWEG.

Landen van herkomst	Februari 1923		Februari 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	23	20.487	31	16.469
Groot-Brittannië	318	224.273	306	223.368
Duitschland	76	109.798	43	78.499
Noorwegen	29	55.086	38	86.272
Zweden	22	18.642	8	5.238
Denemarken	8	1.918	3	5.165
Rusland-Oostz.h.	2	687	—	—
Finland	4	1.728	—	—
België	17	46.770	19	43.781
Frankrijk	25	12.789	74	77.890
Spanje	23	39.246	20	31.297
Italië	2	746	1	927
Portugal	6	13.455	14	33.790
Oosten-Hong., Griekenland..	—	—	2	1.213
Rusland-Zw. Zee	1	2.670	1	1.936
Roemenië, Bulg.	1	1.259	1	1.178
And. Midd. Zeeh.	24	48.274	15	22.212
Over. Wk. Afrika	6	7.546	4	6.297
Oostkust Afrika	3	11.885	2	7.538
Zuid-Afrika	4	13.906	3	12.558
Voor-Indië	4	15.372	2	9.502
Achter-Indië ..	1	4.247	2	8.152
Ned. Oost-Indië	6	26.358	4	13.130
And. Aziat. hav.	6	27.899	6	27.033
Australië	2	6.528	—	—
Vereen. Staten..	38	143.633	33	139.694
Canada	1	2.952	—	—
Midden-Amerika	2	6.572	—	—
Brazilië	—	—	2	7.799
Argent., Uruguay	12	35.324	6	19.500
Chili	6	20.014	1	2.589
Totaal	672	920.064	641	883.027
Periode 1 Jan.— 28 Februari 1)	1.444	2.024.208	1.246	1.702.449
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	185	259.347	219	301.429
Britsche	230	252.731	179	208.647
Duitsche	110	143.088	73	94.982
Noorsche	33	28.778	43	51.515
Belgische	5	3.094	8	6.254
Fransche	17	12.825	68	76.497
Zweedsche	24	20.217	9	9.615
Deensche	7	11.407	1	—
Vereen. Staten..	18	73.663	15	63.074
Andere	43	114.914	26	71.014
Totaal	672	920.064	641	883.027

1) 1913, 1.709 schepen met 1.987.804 N. R. T.

(Dirkzwager's Scheepsagentuur Maassluis.)

VLISSINGEN.

Landen van herkomst	Februari 1923		Februari 1922	
	Aantal schepen	M ^a .	Aantal schepen	M ^a .
Groot-Brittannië	30	233.704	27	176.794
België	—	—	1	1.006
Italië 1)	4	13.714	1	629
Levant 2)	8	5.013	11	5.525
Totaal	42	252.431	40	183.954
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	32	233.369	31	178.316
Britsche	3	15.648	5	3.515
Duitsche	4	1.953	—	—
Belgische	3	1.461	4	2.123
Totaal	42	252.431	40	183.954

1) Bijleggers. 2) Sleepbooten.

(Barend Stokoper & Co.)